

Saarde Sõnumid

Nr.1 (71) Kolmapäev, 31. jaanuar 2007

Hind 5 kr.

Taas külastasid ministrid Saarde valda

7. jaanuaril toimus Kilingi-Nõmme suveaias jõulukuuskede põletamise üritus. Saarde Kommunaali poolt kokku veetud kuuskedest lõkke süütasid meile külla sõitnud kultuuriminister Raivo Palmaru ja siseminister Kalle Laanet. Eelnevalt olid ministrid külastanud Sigaste päevakeskust ja vestelnud külaelanikega neid huvitanud teemadel.

8. jaanuaril külastas siseminister Laanet Tihemetsa ja Tõlla päevakeskuseid. Muu päevakohase hulgas tulid jutuks kohaliku bussitranspordi probleemid, Tihemetsas muidugi ka endise tehnikumi saatus. Tõllal rääkis siseminister pikemalt tervet vabariiki kimbutavatest narko-probleemidest.

SS

Kultuuriminister Raivo Palmaru ja siseminister Kalle Laanet Kilingi-Nõmme pritsumajas lauatennist mängimas.

Ohtlike jäätmete konteiner uues asukohas

Seoses Kilingi-Nõmme prügilala sulgemisega paigutati ringi seal asunud ohtlike jäätmete konteiner. Nüüdsest leiab selle konteineri Saarde Kommunaali töökoja juurest Muru tänav 4 (Pärnu tn ja raudtee ristumiskohas). Konteinerisse võivad elanikud (füüsilised isikud) viia kodumajapidamises tekkinud ohtlike jäätmeid ja see on tasuta. Ära veo maksab kinni vald. Juriidilised isikud korraldavad tekkinud ohtlike jäätmete kogumise ise ning on kohustatud need üle andma vastava tasu eest otse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele, kes viib nad kahjutuks tegemisele.

Elanikud saavad meie ohtlike jäätmete konteinerisse jäätmeid tuua tööpäevadel. Konteinerisse paigutamist korraldab Hugo Tomson, võti on tema käes. Suuremate esemete toomisel oleks soovitatav aeg enne kokku leppida (Hugo telefon 56987170), et saaks jäätmed kohe konteinerisse panna, mitte ukse taha ootama jätta.

Ohtlikud jäätmed on isegi väikestes kogustes inimesele ja loodusele ohtlikud. Need ei tohi sattuda vette, pinnasesse ega kanalisatsiooni. Neid ei tohi põletada. Väga tugevad mürgid on elavhõbe ja plii, mis kahjustavad inimese kesknärvisüsteemi, asbestitoolm võib põhjustada kopsuvähki. Kemikaalid või nendega reostunud taara on ohtlik jääde, kui pakendil on vastav tähis: plahvatusohtlik, tuleohtlik, mürgine, sööbiv, ärritav, oksüdeeriv, keskkonnohtlik, kahjulik. Kui hoiatusmärki puudub, tuleb ohtlikeks lugeda järgmised ained ja tooted: akud ja patareid, vanad masinaõlid, elavhõbedaga seadmed ja mõõteriistad, telerid, külmikud, vananenud ravimid, puhastusainete ja lahustite jäägid (plekieemaldusvahendid, tärpentin, atsetoon, lakibensiin, kloori sisaldavad valgendid), taimekaitsevahendid, värvid, lakid, liimid ja veel palju muud. Kõigi selliste jäätmete koht on ohtlike jäätmete konteineris. Oma maja prügikasti ehk peenemalt öeldes olmejäätmete konteinerisse neid panna ei või.

Ohtlike jäätmete konteinerit haldava firma Ekoservis Teenused OÜ andmeil viidi 2006. a meie konteinerist ära 40 kg patareid, 130 kg värvijäätmeid, 8 kg ravimijäätmeid ja 855 kg elektroonikaseadmeid. Enne ümberpaigutamist jaanuarikuus tühjendati konteiner uuesti ja seekord viidi ära 70 kg patareid, 74 kg värvi- ja lakijäätmeid, 28 liitrit õljäätmeid, 25 kg muid kemikaale, 755 päevavalguslampi, 32 televiisorit, 3 kg ravimijäätmeid. See kõik läks vallale maksma paraja kopika.

Edaspidi, kui saame paigaldada elektri- ja elektroonikaromude konteineri või asutada vastava kogumispunkti, saab ka selle kodutehnika, mis praegu pandi ohtlike jäätmete konteinerisse (külmikud, telerid, arvutid, päevavalguslambid), sinna üle anda ning nende äravedu on siis tasuta.

Eesi KOLLA

Jäätmeveo lepingute sõlmimine jätkub

Korraldatud olmejäätmeveo lepinguid saab jätkuvalt sõlmida AS Cleanaway'ga, helistades numbrile 435 5021 või saata oma soovid e-postiga merle.ruutel@cleanaway.ee. Saades kokkuleppele konteineri ja veotingimuste osas, saadetakse teile eeltäidetud lepingu 2 eksemplari postiga koju. Üks eksemplar tuleb allkirjastatult veofirmale tagasi saata või tuua vallamajja, kust see edasi toimetatakse. Vallamajas on võimalik lepinguid sõlmida **08. veebruaril kell 13.00 kuni 17.00.**

Vallavalitsusse on laekunud arvukalt avaldusi harvema veosageduse taotlemiseks. Taolise soodustuse andmiseks on vallas välja töötatud vastav kord. Soodustust antakse ainult erandkorras ja tähtajaliselt, esialgu 2007. aastaks. Avalduses tuleb märkida elanike arv, seisund (pensionär, töötav vm), kasutusel oleva konteineri maht, selgitus jäätmekäitluse kohta ning kontakttelefoni number. Avaldused vaatab läbi vastav komisjon, kes annab nõusoleku või eitava vastuse. Soodustus tühistatakse koheselt, kui kontrollimise käigus ilmneb, et jäätmehoolduseeskirja rikutakse - näiteks esineb lahtises kompostihunnikus biolagunevaid köögi-

jäätmeid, konteiner puudub või on läinud haisema. Soodustuse tühistamisest informeeritakse ka veofirmat ning veosagedus saab olema kord nelja nädala tagant, nagu reeglid olid kehtestatud. Kes enda telefoni numbrit avaldusele ei kirjutanud, peab otsuse teadaasaamiseks pöörduma vallavalitsusse või küsima telefonil 4490138.

Soodustuse andmisel arvestatakse pere majanduslikku olukorda, pere suurust, teede olukorda ja maja asukohta.

Soodustust võib anda üheliikmelisele pensionäriperele (vedu kord 12 nädala tagant) või kaheliikmelisele vanaduspensionäride perele (vedu kord 8 nädala tagant). Suuremad pered, töötavate ning tööealiste liikmetega pered soodustust ei saa. Oluline on ka elamu asukoht - keskkonnas, küla keskasulas, tihedas majadegruppis, poe või lasteasutuse läheduses ei saa harvemalt vedu lubada, sest võib tekkida antisanitaarne olukord. Kortermajade ja mitme pere peale võetud konteinereid tuleb samuti tühjendada vähemalt kord kuus. Hajaasutustes kõrvalises kohas või alaliselt või hooajaliselt kehvade teeolude

puhul võib lubada vedu 12 nädala tagant. Olukorra leevendamiseks tuleks leida võimalus ühislepingu sõlmimiseks või konteinerivahetuseks.

Kõik senised Ragn-Sells AS kliendid võivad arvestada, et senine rendikonteiner jääb neile alles, sest Cleanaway AS on need omandanud ja rendib teile edasi, muidugi kui te muid korraldusi ei teinud. Kuid Teil tuleb uue lepingu sõlmimiseks pöörduda Cleanaway AS poole kas eeltoodud telefonil vm moel.

Eesi KOLLA

Päevakeskused tulekul!

Endises linnavalitsuse hoones on remondimehed nüüdseks jõudnud juba sinnamaani, et julgeme päevakeskuse esimese osa avapäevaks kuulutada viienda veebruari.

Käiku läheb alumine korrus, teise korrusega alustame loodetavasti juba sel kevadel. Maja on suur, kuid vaata, et ruume jääb veel väheks. Ülemise korruse oleme plaaninud teismeliste huvitegevuseks, sinna tulevad aga ka ruumid täiskasvanutele. Loodame, et selles hoones hakkab toimuma vilgas klubitegevus.

Teine korrus on praegu veel tulinõu- ja laste tegevuseks, kuid uue kauni ilme saanud alumine korrus alustab kohe. Oodatud on väiksemad lapsed beebieast alates, täiskasvanutele on olemas arvutid ning TV-ruum.

Vallarahvas kaugematest kohtadest, kui teil on asja Kilingi-Nõmme, astuge kindlasti läbi, kasvõi pikalt bussi oodata on mugavam hubastes ruumides televiisorit

vaadates või ajalehti lugedes.

Pole ka palju ainult selleks linna sõita, et pere väiksemaid pallimerre hullama tuua.

Vallavalitsuse ainus soov on, et inimesed maja omaks võtaksid ja päevakeskus hoolega kasutamist leiaks. See sõltub aga juba teist, olemas röömsad huvitavate ideede ja ettepanekute üle ning ootame rohkesti külastajaid!

Röömus uudis on ka Tihemetsa rahvale - Tihemetsa juba mõned aas-

tad tegutsenud Päevakeskus saab ruume juurde sama maja alumisele korrusele, korda tehakse ka trepikoda. Töömehed on lubanud remondi lõpetada veebruari alguses.

Küllap rohkem ruumi lisab hoo- gu senigi edukalt tegutsenud päevakeskusele ja tegusatele ning vaimukate ideedega naistele "Õlgkübara" klubist.

Mae ANNAST

Saarde Vallavalitsuse sotsiaalametnik

Kilingi-Nõmme päevakeskuse perenaine Karmen Koltõin (paremal) ja juhataja Galina Rannama töömeestega nõu pidamas.

Üldinfo füüsilise isiku 2006. aasta tulu deklareerimisest

Olulisemad muudatused füüsilise isiku 2006. aasta tulu deklareerimisel, võrreldes 2005. aastaga

Maksuvaba tulu 2006. aastal on 24 000 krooni. 2005. aastal võeti arvesse maksuvaba tulu 20 400 krooni.

2006. aasta tulu maksustatakse maksumääraga 23%. 2005. aasta tulu maksustati maksumääraga 24%.

Tuludeklaratsiooni esitamisel saab lapse üks vanem, hooldaja või eestkostja täiendavat maksuvaba tulu 24 000 krooni alates teisest lapsest. 2005. a tuludeklaratsioonis sai soodustust alates kolmandast lapsest.

Eluasemelaenu intressi, õppelaenu intressi ja vabatahtliku kogumispensioni sisse-makseid saab tulust maha arvata ka juhul, kui kulu on tasutud Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi vastavale institutsioonile. Varem sai soodustust arvesse võtta, kui kulu saaja asukoht oli olenevalt soodustusest kas Euroopa Liidu liikmesriigis või Eestis.

Ühise tuludeklaratsiooni võivad esitada abikaasad, kellest üks on Eesti resident ja teine abikaasa on Euroopa Liidu liikmesriigi resident,

kelle tulust vähemalt 75% on saadud Eestis. Ühise tuludeklaratsiooni võivad esitada ka Euroopa Liidu liikmesriigi omavahel abielus olevad residendid, kelle kogutulust vähemalt 75% on saadud Eestis. Kui nimetatud mitteresident on saanud tulu ka väljaspool Eestit, siis seda tulu Eestis ei maksustata, kuid info selle kohta tuleb deklareerida. Enne 2006. aastat võis abikaasade ühise tuludeklaratsiooni esitada vaid juhul, kui mõlemad abikaasad olid Eesti residendid.

Esmakordselt saab eeltäidetud tuludeklaratsioonis kasutada Eesti Väärtpaberite Keskregistri registreeritud väärtpaberitehingute kohta eeltäidetud andmeid.

Kas pensionärid peavad esitama tuludeklaratsiooni?

Kui pension oli eelmisel aastal alla 3000 krooni kuus ja muid tulusid ei saadud, siis tuludeklaratsiooni esitama ei pea.

Juhul kui igakuine pension oli suurem kui 3000 krooni ning pensionäri oli tehtud pensioniametile avaldus maksuvabastuse rakendamiseks (et arvestada täiendavat maksuvaba tulu 2000 krooni kuus), siis ei pea samuti tuludeklaratsiooni esitama, vastasel juhul soovime deklaratsioon esitada.

Abielupaaril, kus üks pool on pensionär ja teine veel töötab, soovime esitada tuludeklaratsiooni ja seda abikaasade ühisdeklaratsioonina.

Tähtajad

08.02.2007 e-maksuametis on võimalus tutvuda andmetega eeltäidetud tuludeklaratsioonil;

15.02.2007 algab tuludeklaratsioonide esitamine e-maksuameti kaudu;

15.02.2007 teenindusbüroo hakkavad väljastama eeltäidetud andmetega tuludeklaratsioonide väljatrükke;

02.04.2007 tuludeklaratsioonide esitamise viimane päev;

22.02.2007 Maksu- ja Tolliamet alustab tulumaksu tagastamist e-maksuameti kaudu esitatud probleemidevabade deklaratsioonide alusel;

16.04.2007 Maksu- ja Tolliamet alustab tulumaksu tagastamist paberikandjal esitatud tuludeklaratsioonide alusel;

02.07.2007 tulumaksu tagastamise/tasumise tähtaeg;

01.10.2007 tulumaksu tagastamise/tasumise tähtaeg füüsilisest isikust ettevõtjatele ning isikutele, kes deklareerisid kasu vara võõrandamisest.

Liis PLAKK

Maksu- ja Tolliameti pressiesindaja

Veenäitade teatamine hõlpsamaks

Saarde Kommunaali kliendid, kellel interneti kasutamine käepärane, on juba mõnda aega teatanud veenäite e-kirjaga.

Koostöös valla IT-spetsialist Ahti Selleriga pakume näitade teatamist ka valla kodulehel rubriigis Majandus - Kommunaalteenused avaneva akna kaudu. Näitute teatamise väljasid on viis. Need on järgmised: kliendi nimi, lepingu number, objekti aadress, veearvesti näit, näidu kuupäev (päev, kuu, aasta). Kusjuures lepingunumbri mittekirjutamise ei sega veel näidu vastu vastuvõtmist. Meil pole esialgu veel sellist kliendirohkust, et muidu klienti ei identifitseerita. Olulisemad on nime ja

aadressi märkimine.

Lisaks kehtib ka varasem võimalus, et veenäiduga saab saata e-kirja otse raamatupidaja Ene Saarele või Saarde Kommunaali üldaadressil kommunaal@saarde.ee.

Teatamisväljad on samad: kliendi nimi, lepingu number, objekti aadress, veearvesti näit, näidu kuupäev (päev, kuu, aasta).

Tihemetsa ja Tali klientidele

Suures valla on olulised ka keskpaigast välja jäävad kliendid. Pakun Tihemetsa inimestele võimaluse tulla arveid maksma ja oma teateid

edastama meie nõukale raamatupidajale Maire Karjelile iga kuu teisel kolmapäeval kell 8.00-12.00 ja iga kuu kolmandal kolmapäeval kell 13.00-17.00.

Raamatupidajal on siis klienditeenindusaeg Tihemetsa sideruumide kõrval (endises Tihemetsa kontoris) aadressil Tihemetsa 14.

Talil abistab meie kliente näitade edastamisel meie raamatupidamisse, arvete jaotamisel ja maksete vastuvõtmisel lahke päevakeskuse töötaja Lehti Meerents.

Tegemist on pisi- ja suuri, kuid need tehtud saab nad toimima jätta ja muule pühenduda.

Piret KOOREP

Jõulutuled

*Parem on süüdata küünal kui kiruda pimedust.
Hiina vanasõna*

Talvise pööripäeva paiku on õhtupimedus kõige sügavam, eriti sellisel pilvisel ja vihasajusel talvel nagu tänavu. Samas on jõuluootuse aeg kutsunud meid alati süütama küünalaid aknal, sest iga tuluks aitab peletada pimedust õues ja põues ning toob lähemale rõõmsad pühad.

Vallavalitsus ehtis tänavu ilusaks meie kesklinna, suure jõulupuud püskkaevu juures, klubi ja kogu Pärnu tänava. Pühadenädalal tegime ringsõidu vallas, et näha, kas jõulutuledes on ka kodu. Tõesti, üsna palju

des õuedes säras tuledes kuusk ja oli kodu ehtimisega hulga vaeva nähtud - lambid puulatva viidud, valguskardin räästaserva riputatud, pükapi-kud teeservale ja kuu katusele seatud. Akendel särasid adventiküünalad, toredad pohlamammud või valgusvanikud. Rohkem säravaid õuesid jäi silma Kilingi-Nõmmes, kuid ka Tihemetsas, Talil ja väikesemates küldes oli üht-teist näha. Igasse õue me muidugi ei pööranud, küllap jäi mõnigi värvituledes õunapuud leidmata. Järgmisel talvel olge ka ise agaramad ja andke teada, kui teie või naabri kodukaubandus üldist tähelepanu väärrib.

Originaalsemalt ja rikkalikumalt kaunistatud kodusid peab Saarde Vallavalitsus

meeles tänukirja ja väikese meelega. Kõigile vaevanäijatele aga suur tänu, sest teie süüdatud valgus säras vastu kõigi vaatajate silmades ja südames!

Tänukirja said Tihemetsa ridaelamu, Tali korterelamu nr 29, perekond Jürgen-son (Veelikse k), perekond Tursk (Kärsu k), perekond Pärnpuu (Eha 5), perekond Tallo (Õhtu 27), perekond Teearu (Pärnu 86), perekond Talts (Nõmme 32), perekond Õige (Sambla 3), perekond Maddison (Jaama 2).

Väikese valiku nähtust leiata ka valla koduleheküljelt

Eesi KOLLA

Perekond Tursa eramu Kärsu külas.

Päästeteenistuse uudised

Aastaring on täis saanud ja nii kui eelmise aasta jaanuaris, nii tabasid ka nüüd Eestimaad tormituuled. Õnneks tegi tuul meie kandis vähe laastamistööd ja meie mehed sõitsid vaid paaril korral teid mahalangenud puudest vabastama.

Aastalõpu peol külastas meid Lääne-Eesti Päästkeskuse jõuluvana, kes kinkis meile digitaalfotoaparaadi, millest me puudust tundisime.

Suurim uudis on aga see, et sel aastal on Siseministeriumis vastu võetud otsus panna ka Kilingi-Nõmme politsei tuletõrje majja. Üheks põhjuseks olla see, et politsei maja on kehvast seisust ja külm. Kuid üldse on Eestis selline suun-

dumus, et jõustruktuurid oleksid ühe katuse all.

Nii on meie majas sel suvel oodata suuri ümberehitusi, mille käigus siis pool maja (Pargi tänava poolne) jääb po-

litse kasutada ja Suveaia poolne osa jääb päästeteenistusele. Ühiskasutusse jäävad saun ja jõusaal. Ehitatakse ka teine korrus ja seal hakkab elama valvesolev päästeteenistuse meeskond. Osaliselt ehitatakse ümber hoovipealne garaažikompleks ja tornialu-

ne hoone. Kogu kompleksi kütte on kavas viia maaküttele ja ümberehituse maksumuseks on planeeritud 2 miljonit krooni.

Olev PAUKSON

Päästeteenistuse Kilingi-Nõmme tugikomando pealik

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis toimus projektitöö infopäev

5. jaanuaril toimus Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse ning Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt korraldatud projektitöö infopäev. Räägiti projektitööst üldiselt - eesmärkidest, seadmisest, planeerimisest, tegevus-

te kavandamisest ning projekti läbiviimisest ja aruandlusest.

Grupitööna tuli osalejatel esitleda eelnevalt välja mõeldud projektiidee.

SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Pärnu esindaja rääkis, kuidas taotleda toe-

tusi Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnateadlikkuse programmist.

Infopäevast võtsid osa Kilingi-Nõmme gümnaasiumi, Tihemetsa ja Tali põhikoolide ning Kilingi-Nõmme lasteaia "Kröll" pedagoogid.

SS

Kilingi-Nõmme bussijaam teatab

Infot Kilingi-Nõmme bussijaamast saab nüüdsest telefonil **5824 2180**. Uuesti toimib ka Cargo teenus.

Saarde vald
Internetis:
www.saarde.ee

Ma saan teist aru...

Kas te mäletate Tihemetsa Tiinat, seda tüdrukut, kellest rääkida võis nii mõndagi head ja kes ajas segi kõigi tuttavate poiste pead?! Mäletan seda laulu oma lapsepõlvest. Kui ma 9. jaanuaril Tihemetsa alevikku teile külla tuln, mõtlesin, et vaatamata sellele, et omal ajal väga õitsval järjel olnud sovhoostehnikumist on muudatused ja reformid üle käinud, on Tihemetsa kandi elujõud ja optimism jätkuvalt alles. Kahjuks meenuks Tihemetsa mulle rohkem lagunenu Okasroosikese lossi, mis oleks justkui vajunud võluunne ning aeg on seal peatunud. Voltveti mõisa häärber - see hilisklassitsistlik hoone oli ju omal ajal Pärnumaal üks esinduslikumaid. Kunagise aktiivse keskuse asemel märkad aga tühje katkiste akendega kummitustemajasid ning mõnda üksikut inimest aleviku tänavatel.

Kui ei ole liikumist, siis ei ole varsti ka elu, kõnelemata edasiliikumisest. Ma ei nuta taga nõukogude aega oma tohutu kutsekoolide võrguga. Täna Eesti vajadused haritud põllumeeste järele on ilmselt kahanenud, sest põllumajanduslik tootmine on siinkandis igal juhul kallid ja meie toodangul raske paremate kliimaoludega riikide toodanguga võistelda. Oma tarbeks ja oma rahvale peab aga ikka vilja ja loomi kasvatama ning see kõik on alati eeldanud tarkust ja oskusi. Tihemetsas oli peenemate sõnadega vajalik infrastruktuur kutsehariduse ja sellega kaasas käiva praktika saamiseks olemas. Miks meil ei jätkunud tarkust asju ümber korraldada nii, et kool oleks alles jäänud, ainult uusi

erialasid oleks pidanud juurde võtma ja mõned ära jätta. Kool on ju küll justkui alles, aga seal ei õpi vist enam kuigi palju Tiinasid....

Paberil on alati võimalik asju ilusamatena näidata, kuid tegelikult on. Keskmised näitajad, mis meil nii mõnegi valdkonna puhul on riigi tasandil muljetavaldavad, ei ilmuda ennast paljudes Eesti piirkondades, kus elanikkond vananeb ja väheneb tohutu kiirusega ja kus on puudus ka vähemate palkadega töökohadest, kallimatest ametitest rääkimata. Kui vanematel ei ole tööd ja lastel, kus koolis käia, kolivad nooremad inimesed ära sinna, kus on oma ja laste elu lihtsam korralda.

Ma saan nendest inimestest aru ja muretsen koos kõigiga, kellel ei ole töökohta, õppimisvõimalusi, kellel on peaarsti juurde minnek võimatu, sest buss ei käi ja omal transporti ka ei ole. Kõik see asi kokku on jätkuvalt puuduv kokkulepitav regionaalpoliitika. Lihtne on süüdistada selles regionaalministreid, edukas regionaalpoliitika eeldab aga kõikide ministriumide ja valitsuse koostööd ühelt poolt ja kohalike omavalitsuste nii omavahelist kui ka koostööd valitsuse ja Riigikoguga. See omakorda eeldab aga poliitilise tahte olemasolu nii seadusandja, täidesaatva võimu kui ka kohalike omavalitsuste tasandil. Kui ühes nimetatud lülidest koostöö ei toimi või hakatakse seal kangekaelselt oma asja ajama teiste huvide arvel, siis läheb nii, nagu siia maani ikka on läinud. Suured ja suuremad linnad ei saa areneda maapiirkondade arvel, vaid peavad suutma

edasi liikuda omaenda jõust. Igas vallas ei ole mõtet pida gümnaasiumi, küll on aga vajalik Eesti tarvis valmis joonistada koolide jt. haridusasutuste ning tervishoiuasutuste võrk. Selle võrgu paikapanemise oluliseks eelduseks on omakorda teedevõrk, ühistranspordiskeemid, aga ka kaasaja nõuetele vastav veevärk ja kanalisatsioon.

Tuleb aga kohe öelda, et osa omavalitsuspiirkondi on tänaseks inimestest nii tühjaks jäänud, et paljude oluliste asutuste, nagu gümnaasium, tervishoiukeskus jm. ülalpidamine käib neil üksinda igal juhul üle jõu. Seetõttu teen ettepaneku, et tänastes oludes tuleb Eestis maakonnad muuta samuti omavalitsustasanditeks koos sellest tulenevate õiguste ja kohustustega. Ainult maakonnad on paljudes piirkondades võimelised üleval pidama tõhusat kooli- ja tervishoiuasutuste võrku. Piirkonna haigla, tervisekeskus, gümnaasiumid ja kohalikud koolid on aga tegelikult need, mis hoiavad rahvast oma piirkonnas. Niipea kui see võrgustik hakkab lagunema, hakkavad inimesed ära minema. Töö sa võid kaotada, aga kui sa tead, et su lapsel on ikkagi kool, kus käia, ja saad oma tervisehädadega pöörduda haiglasse või tervisekeskusesse, annab see kindlust ka uue töökohta otsimisel.

Minu kohtumisel kohalike inimestega, kelledest paljud on tunnustatud pedagoogid, selgus, et ühistranspordi puudumine on siinkandis üks tõsisemaid paigalseisu tekkimise põhjuseid. Oluline on, et inimestele võimaldataks liikumine punktist A punkti B ning

seada ilma suurema vaeva ja rahakuluta. Kui inimesed ja nende rõõmud ja mured kulgevad paremini maakonna ja Pärnu vahet, siis oleks murelikke ja hädasolevaid Tiinasid vähem.

Näiteks tuleb igal juhul eriarstiabi saamiseks sõita valdadest Pärnusse. Kõnelemata sellest, et Pärnusse sõidu eest tuleb eraldi maksta ja see raha tuleb patsiendi taskust. Sage li puudub selleks aga juba enekõike lihtsalt transport. Kui maakonnas arendatakse välja tervishoiukeskused, kus töötavad ka kõige sagedamini külastatavad eriarstid ja kui need tervisekeskused asuvad küladest nii kaugel, et sinna on võimalik normaalse ajakuluga kohale jõuda, muutuksid Tõlla ja Tihemetsa taolised kaunid Eestimaa külad ja alevikud jälle ligitõmbavateks nendele, kes hakkavad omale eluaset soetama ja perekonda looma. Noored ei läheks enam maalt linna, vaid hakkaksid tasapisi linnast maale tagasi tulema.

Niisiis, mõistan teid täielikult - probleemid, millega nii Tihemetsas kui ka Tõllas silmitsi seisate, on tõsised. Kuid ka lahenduste on olemas.

Kindlasti kavatsen ma rääkida Saarde vallavanemaga, et

Siseminister Kalle Laanet (paremal) Tihemetsa rahvaga vestlemas.

hakata plaani pidama, kuidas lahendada transpordiprobleemi, et inimesed pääseksid Pärnusse lihtsama vaevaga. Kui ma Tihemetsa rahvaga aru pidasin, siis nägin, et teis oli päris palju pealehakkamist. Keskerakonna tegevuskava aastateks 2007-2011 näeb ette erinevate transpordiliikide ja vedajate töö integreerimiseks ja elanikele sobivaimate väljumisaegade tagamiseks kogu Eesti ühistranspordi koordineeriva üleriigilise transpordikeskuse loomise. Samuti on meie eesmärgiks nõustada ja toetada maakondlike omavalitsusliite maakonna ühistranspordikeskuste käivitamisel ja arendamisel.

Tihemetsa kant on ju looduslikult kaunis ning võiks pakkuda nii matka- kui ka jahihuvilistele meeldivaid puhkevõimalusi. Kuna praegu on Eestimaa nii populaarne SPAd tegemine, siis võiks ju ka mõelda sarnase puhkekeskuse rajamisele Tihemetsa, mille esmaseks eelduseks

oleks korralik bussiliiklus suunal Tihemetsa-Pärnu-Tihemetsa.

Keskerakonna üheks juhtmõtteks on: „Kogu Eesti peab elama.“ Meie eesmärgiks on terve Eesti regionaalselt ja sotsiaalselt tasakaalustatud areng ning maaelu säilitamine ja edendamine. Seejuures jääb kohalikele omavalitsustele jätkuvalt otsustav roll kohaliku elu edendamisel. Mitte kusagil kaugel, vaid siin teie eneste keskel teatakse kõige paremini, mida teile kõige rohkem vaja on. Meie erakonna tegevuskava aastaks 2007-2011 näeb aga näiteks ette kiirabi ja päästeteenistuse kättesaadavuse tagamise maapiirkondades. Samuti on meie eesmärgiks luua igale lapsele võimalus käia kodu lähedal koolis. Väikeriigil ei tohi olla ääremaid.

Kalle LAANET
siseminister

Hea Saarde valla elanik!

Andrus ANSIP

Eesti Reformierakonna esimees, peaminister

Juba vähem kui 40 päeva pärast toimuvad 2007. aasta Riigikogu valimised. 4. märtsil otsustad Sina, kes esindab koduvalda järgmised neli aastat parlamendis. Käesoleval aastal kandideerib Riigikokku erinevate erakondade piirkondlikes nimekirjades üle tuhande inimese. Valik võib tunduda keeruline. Seetõttu soovin Sulle tutvustada Refor-

mierakonna peamisi lubadusi kevadisteks valimisteks.

Reformierakond on Eesti poliitikas liider. Kaheteistkümnest tegevusaastast tervelt kümnel oleme kuulunud Eestit juhtivasse valitsuskoolesiooni.

Just need aastad on olnud Eestile majanduslikult parimad, eelkõige tänu Reformierakonna edumeelsele majanduspoliitikale.

Me oleme ka ainus selge tulevikuvisioniiga erakond Eestis. Reformierakonna eesmärgiks on viia Eesti viie Euroopa jõukaima riigi hulka ning seatud eesmärgi saavutamiseks oleme avalikustanud terve hulga programmilisi samme.

Jõukam Eesti

Reformierakonna majandus-

poliitika on taganud Eestile kiire ja eduka arengu – oleme viinud Eesti Euroopa suurima majanduskasvuni.

Ainsana erakondadest on meil selge, senist arengut jätkav tulevikuvision: viime Eesti 15 aastaga Euroopa viie jõukaima riigi sekka.

Kuid jõukus ei ole eesmärk omaette. Jõukus tähendab inimestele suuremaid valikuvabadusi, rohkem võimalusi elada täisväärtuslikku, stressivaba ja tervislikku elu. Jõukus teenib palju laiemat ja üldisemat eesmärki: paremat elu Eesti peredele, muretumat lapsepõlve ja väarikamat pensioniiga, see tähendab paremat Eestit kõigile.

Parem Eesti tööinimesele

Eesti kiire majandusedu peamiseks põhjuseks on meie stabiilne, madalate maksudega maksupoliitika, mis jätab üksikinimesele - Sinule - kätte võimalikult palju Sinu tee-

nitud tulu. Me teame, et Sina ise oled oma raha parim pere-mees.

Reformierakond jätkab senist kurssi ning alandab järgmise nelja aasta jooksul Sinu tulumaksu viiendiku võrra, 22%-lt 18%-ni. See tähendab piltlikult öeldes, et nädal maksad Sa maksu ühe tööpäeva jagu vähem. Teeme reeded maksuvabaks!

Parem Eesti eakatele

Tõstame pensioni 4 aastaga kahekordseks. Kiirelt kasvav majandus peab võrdset kasu tooma kõigile, nii noortele kui ka eakatele.

Et pensionikasv käiks ühte sammu majandusega, seome Teie pensioni üheselt tuludega, mis igal aastal pensionikassasse laekuvad. See tähendab, et Reformierakonna majanduspoliitika jätkudes tõuseb keskmine pension 4 aastaga kahekordseks - 6200 kroonini.

Parem Eesti perele

Et oleks, kellele jõukust luua, peab iive Eestis muutuma positiivseks. Selleks vajavad noored pered kindlustunnet ja võimalusi lastele täisväärtusliku elu loomiseks - Reformierakond pikendab vanemahüvitist 1,5 aastani, võimaldab igale lapsele lasteaia-kohta ja annab 2000-kroonise toetuse huviringides käimiseks.

Valides Reformierakonna, valid majanduskasvu ja parema Eesti kõigile!

Valides Reformierakonna Pärnumaa kandidaate, valid parema elu koduvallas!

Reformierakonna Pärnumaa kandidaadid on: Mati Raidma, Väino Linde, Väino Hallikmägi, Diana Beltadze, Mati Mettus, Andrus Soopalu, Kalev Päit, Jüri Vlassov, Erki Melts, Jüri Lebedev.

Toimus kohtumine Sotsiaaldemokraatliku Erakonna saadikukandidaatidega

25. jaanuaril esilinnast Kilingi-Nõmme klubis Mark Soosaare dokumentaalfilm „Vabatahtlikud“.

Pärast filmi vaatamist rääkisid oma seisukohtadest ja vastasid kohaletulnute küsimustele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna saadikukandidaadid.

SS

Filmi- ja poliitikamees Mark Soosaar.

Vanaks terve, tööka ja elurõõmsana

Epp KLOOSTER

Pärnu Maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja, sotsiaaldemokraat, kandidaat 938

Vanadus ei tule äkki. Ikka tasa ja targu ning algab vananemine mõnede arvates kohe sünnist, teiste meelest jälle umbes 25-selt - igal juhul ammu enne, kui ise arvame. B. Baruch on öelnud, et "vanadus on alati minust 15 aastat eespool." Küllap on see tunne kõigile tuttav ja mäletame end kooliajast kolmekümneksid kui vanureid vaatamas. Nutikas oleks kogu elu sedasi tunda - alati 15 aastat noorem. Selleks vajame vananemise kultuuri, mida tuleb turgutada ja alles luuagi. Tähtsamad osad selles on

põlvkondadevahelised head suhted, tervislikud eluviisid, kauaaegne tööine, loomuline ja argine aktiivsus koos väärilise tasuga ning loomulikult vajadusel arstina ning sotsiaalabi. Seda viimast ei tohiks peljata häta sattununa küsida.

Olgugi et väärilika ja eduka vananemise heaks on Eestis välja töötatud vanuripoliitika alused, ei piisa pensionide senisest tõesust mõnikord hinge seeski hoidmiseks, saati siis korralikuma elustandardi säilitamiseks

või hoidku veel, et selle loomiseks. Elutähtsad hinnad kasvavad märksa kiiremini ja eaka inimese sissetulekust kulub sageli kuni viiendik igapäevastele ravimitele. Elujärje tegelikult parandamiseks tuleb pensione tõsta koos keskmise palgaga ja jõuda 60%-ni sellest nagu ühele Euroopa riigile kohane. Sotsiaaldemokraatide pakutud 5000 kroonine keskmine pension aastaks 2010 eeldabki 10000-kroonist keskmist palka. Vähemalt sinnani tuleb aga pensionäridele maksta täiendavat ravimihüvitist näi-

teks 1000 krooni aastas.

Eakate elu-olu ongi kõigepealt riigi asi, juba ainuüksi nende osakaalu pideva kasvu tõttu nii Eestis kui ka mujal - täna on see number veerandi ümber rahvastikust ja lähima 20 aasta jooksul kasvamas veel 10% võrra. Pärnu maakond on üks kiiremini vananevatest, ikka vähesti tööealiste arvelt ja maapiirkond veel eriti. Vähene sündivuse tõus veel asja kärmelt ei paranda, vajadus lisatööjõu järele on kasvav. Väike rahvas peaks aga võõrtööjõu toomiseks ettevaatlik olema. Eaka inimese kätepaar on kogemuste ja kohusetunde poolest sageli teistest väärtuslikumgi. Siiski ei tohi tõsta pensioni, küll tuleb luua pensionäridele lisasoodustusi edasiseks töötamiseks, näiteks pakuda koolitust ja ümberõpet riigi kulul, samuti sobivat, paindlikku ja osalist tööaega. Armetuvõitu pensionile lisanduv töötasu pole vääriskustundele sugugi tähtsusetu.

Senioriks loetakse inimest juba pensionieast peale. Rõõmsa elustiili ja käepäraste abiga võiks inimene iseseisvalt eluga toime tulla vähemalt 85-90 aastani. Tegelikult on aga teistsugune. Hiljutise küsitluse järgi nimetavad üle 65-aastased rahapuuduse ees oma suurimaks probleemiks halba tervist. Meie inimesed on pidanud oma väljamaa eakaas-

lastest märksa rohkem ja raskemat tööd tegema ning ka kindlusetust tundma. Statistika näitabki, et üle Euroopa enam-vähem samad haigused - ikka südame-, liigese- ja meeleoluhäädad esinevad eestlastel palju sagedamini. Südame-ve-resoonkonna-haigustega oleme lausa juhtimas teiste riikide ees. Tahame aga elada kaua ja tervena, aeg-ajalt väikesele loomulikule logisemisele kiiret leevendust saades.

Tervisega kipub nii olema, et kuni teda on, me teda ei märka, ja pärast võib olla kas natuke hilja või väga raske. Viimaste aastate moesõnad - terviseedendus ja -kasvatus on alles tuure kogumas ja nende vajalikkust tuleb veel otsustajatelegi selgitada. Pole see kõigile ka taskukohane. Iga-aastaste teame juba, et rasvasest lihakantsakast ja muust maiusest hullem on pidev hirm toimetuleku ees ja stress.

Edukaks vananemiseks on vaja korralikku arstiabi. Riigis tervikuna pole sellega kiita. Önn, kui on olemas perearst, kellel tuleb küll lisaks terviseprobleemidele lahendada muidki elulisi muresid. On mõned vallad, nende hulgas ka Saarde, kes võivad rahul olla nii hea sotsiaaltöö kui oma peretöötajatega, kuigi arstide koormus on suur. Hullem on lugu eriarstidega, kuhu saamine kallis ja kauge ning teinekord nii tülikas, et inimene

job parem raviteed ja kannatab eestlase kombel edasi, kuni võibki olla liiga hilja.

Kogu Pärnumaal on aga praegu 7 perearsti puudu ja tulemas ei paista neid kuskilt. Minnakse, eriti noored, välismaale parema palga järele, kui oma riik seda ametit ja läbi selle ka rahvast hinnata ei mõista. Asja parandada proovides tõsteti hiljuti kohalike omavalitsuste vastutus ja ülesanded perearstiabi korraldamisel ülisuureks, seda nende endiga läbiviimiseks. Aga ehitagu vald või kuldväravad, arstid ja õed jätab oma riiki tööle ikka ainult vääriline tasu. Sotsiaaldemokraadid lubavad tervishoidu suunatava 3,5 miljardi krooni lisarahaga järgmise nelja aasta jooksul vähendada ravijärgkordi vähemalt poole võrra ja tõsta ka meedikute palku. Praegu ootame naiste- või kõrvaarsti vastuvõtu pääsu 2-3 kuud. Hooldusravi kohti jätkub vaid kolmandikule, ülejäänutel tuleb see omast taskust kinni maksta. Siiski annab rõõmu ja lootust hiljuti kaela murdnud, aga siiski saavutatud kokkulepe Pärnu kõrval väikeste hooldushaiglate allesjäätiseks Kilingi-Nõmmes, Vändras ja Pärnu-Jaagupis. Kilingi-Nõmme haigla paistab nende hulgas silma väga hea teenuse kvaliteediga.

Muret teeb ka hambaravi, mis on tasuta vaid kuni 19

aastastele, seal edasi aga nii kirveskallis, et sageli palub inimene valutava hamba välja tõmmata, sest ravi eest ta maksta ei jõua. Uuest aastast 300 kroonini tõusnud hambaravihüvitise eest ei pruugi veel ühte korralikku plommigi saada. Nii ongi, et juba enne 65-seks saamist ei ole umbes 10% üldse hambaid suus. Viilestest hammastest algab aga hulk muid tervisehäädasid. Kuigi proteesihüvitis tõusis 4000 kroonini, pole seegi abi piisav, sest seda ei saa enne pensioniiga ega ka töövõimetuspensionärid. Kord kolme aasta tagant tuleks aga edasi si probleeme ennetades hüvitada neile pensionäridele, kellele hambad veel suus, sama summa, 4000 krooni eest hambaravi.

Üleüldse tuleks senisest märksa enam väärtustada tervist ja tervena püsimist. Üheks põnevaks on nn tervisepreemia idee, mida võiks anda teatud aja möödudes inimestele, kes pole haiged olnud, näiteks tervisespordi võimalusena või mõnel muul moel.

Ega eakad tehtu eest teab mis tänu tahagi, pigem mõtleavad ja muretsesvad järelelõppude pärast. Elatud aastate koormat kergendada ja vääriskustunnet neile pakkuda tuleb siiski.

Hoidkem ja suurendagem siis elutarkuse ja -kogemusega põimitud eakakapitali!

Arvamus valimistest

Aarne LINK

Saarde Vallavolikogu liige, Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi direktor, Eesti Keskerakond

Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas (Eesti Vabariigi põhiseadus). Pessimistid ütlevad, et see on hüüdlause, mõtlev inimene saab aru, et see põhiseaduse punkt on meie vabariigi elukorralduses äärmiselt oluline. Rahvas teostab riigis võimu oma esindajate valimisega riigi võimuorganitesse, olgu siis kohalikul või riigi tasandil. Valiku tegemine on tõsine probleem. Arvan, et riigil on valijate koolitamine tegemata ehk lihtsamalt öelduna - valija ei tea, millest peaks lähtuma valikute tegemisel.

Mina soovitsin lugupeetud valijal lähtuda järgmistest aspektidest:

1. Kohalikel valimistel

- Valitavate nimekirjade või parteide valimisplatvormi mõju paikonna arengule ja juurdlemine, kas lubatu on reaalne.

- Kas konkreetsetes nimekirjas leidub sobiv isik, kes oskab näha kohalike probleeme, oskab täitevvõimule lahendusi välja pakkuda, omab analüüsivõimet, oskab genereerida ideid koos lahendustega.

- Kas kandidaat on suuteline lävima vabariiklikul tasandil, mis tagaks valla probleemide lahendamiseks täiendavate ressursside laekumise (regionaalse arengu rahastamine).

- Kas kandidaat oskab ja tahab suhelda valla elanikega ja on suuteline lahendada elanike probleeme.

2. Riigikogu valimistel

- Kandideerivate parteide valimisplatvorm.

- Kas konkreetse partei valimisplatvorm mõjutab ini-

meste heaolu kasvu riigis. Mis kasu on rikkast riigist, kui inimesed on vaesed? Tihti langevad platvormid konkurentide kriitika alla. Sel juhul on oluline valija analüüsivõime: kas kritiseerijad pakuvad peale tõrjumise ka paremaid lahendusi. Lugupeetud valija mäletab kindlasti, millise kriitika alla langes Keskerakonna lubatud pensionitõus. Kohe-kohe pidi riik kokku kukkuma. Midagi ei juhtunud, isegi reserv on olemas. Vaieldamatult on tööjõu välisriiki Keskerakonna poolt pakutud riigilt palka saavate töötajate olulisele palgatõusule (keskmise palk 4 aasta pärast 25 000 krooni). Kas see on reaalne? On küll. Näiteks meditsiinitöötajate keskmine palk jõuab prognoosivalt 25 000 kroonini enne nelja aastat. Kas palgatõus mõjutab negatiivselt inflatsiooni? Mõjutab, kuid mitte ainult see. On veel palju tegureid, mis tõstavad kaupade hindu niikuinii.

Soovitan valijal kindlasti tutvuda Keskerakonna valimisplatvormiga. Usun, et lubaduste täitmine ka 80% ulatuses muudab elu oluliselt paremaks.

- Kandidaat ise.

Esiteks on oluline, millist rolli on kandidaat suuteline

täitma just Sinu koduvalla arendamisel. Kui mõjukas on kandidaat riigi tasandil, kas tal on piisavalt autoriteeti kohalike probleemide lahendamisel. Kas ta pärast valituks osutumist läbib oma valijate ja kohaliku võimuga. Arvan, et moraalne kohustus on just neil riigikogu liikmetel, kes osutuvad valituks piirkondliku mandaadiga. Tähtis on ka see, mitmendal kohal on kandidaat partei üldnimekirjas, sest riigikokku saavad tõenäoliselt nimekirja eesotsas olevad kandidaadid. Nimekirja lõpus olevad kodanikud võivad loota ainult piirkonna mandaadile. On olemas veel nn häälepüüdjad. Vaevast tulevad Brüsselis kõrgepalgalistel kohtadel töötavad isikud tagasi riigikokku. Järelikult ei ole neid mõtet valida.

Et pisut kergendada valikuid, annan väikese tagasisaate ühinenud Saarde valla ja praeguste riigikoguliikmete koostööle.

Võin julgelt öelda, et vaatamata opositsioonis olemisele, on valla volikogu liikmetest kõige rohkem valla arengut vabariiklikul tasandil toetanud just Keskerakonna koolitajad. Kadril Must on väga mõjukas daam, kellega meil on head suhted ja kindlasti omab ta kaalukat sõna ka edaspidi meie toetamisel. Eriti

abist vallale. Keskerakonnas töötab järgmine skeem: põhjendatud vajadused pannakse kirja ja edastatakse poliitikele, kes ministeeriumide kaudu aitavad leida lahendeid.

Koit Pikaro on niinimetatult meie mees Havannas. Ma olen ka teiste riigikoguliikmete poole pöördunud, kuid tulutult. Pikaro on mees, kelle sõna maksab. Tänu tema tegevusele on valda tulnud lühikese ajaga lisaraha 6 miljonit krooni (koolimaja aknad 1 miljon, remondiraha 3 miljonit, käesolevaks aastaks 2 miljonit spordihalli ehitamiseks). Selle mehe kuulumine riigikokku on Saarde vallale väga vajalik.

Teisena nimetaksin seoses uue spordihoone ehitamisega härra Raivo Palmaru. Tema on täitevvõimu esindaja vabariiklikul tasandil. Jutt on vähemalt 10 miljonist kroonist, loodan aga rohkemat, sest läbirääkimised veel käivad. Usun, et ta on ka tulevase riigikogu liikmena meie suur toetaja.

Kolmandana nimetaksin Kadri Must. Tema nime taga seisab 1,5 miljonit koolihoone remondiks. Kadri Must on väga mõjukas daam, kellega meil on head suhted ja kindlasti omab ta kaalukat sõna ka edaspidi meie toetamisel. Eriti

juhul, kui ta pääseb riigikokku piirkonna mandaadiga.

Kalle Laaneti abil õnnestus saada 1 miljon krooni toetust Päästeametile. Jällegi mees, kelle sõna meie valla probleemide lahendamisel riigikogu liikmena maksab.

Tasub uurida ja võrrelda ka teiste parteide nimekirju ja vaadata, millise valimisnumbri all nad esinevad. Neil on enamasti võimalik loota ainult piirkondlikule mandaadile. Nende tugi just Saarde vallale on olnud järgmine: Jaanus Männik 0,8 miljonit Tihemetsa spordikompleksi remondiks, samuti võib veel nimetada Aivar Õuna, kes minu andmetel riigikokku ei kandideeri. Tema abi langes varasemale perioodile ja on olnud tunduvalt väiksem kui Keskerakonna poliitike oma. Rohkem abistajaid olnud ei ole.

Pärnumaal on vaieldamatult tugevaim valimisnimekirja just Keskerakonnal ja nende toetus Saarde vallale on olnud siiani ja on tõenäoliselt ka edaspidi märkimisväärne.

Lugupeetud valija! Kui Sa soovid, et vald saaks arenemiseks lisavahendeid, siis soovitan valida riigikokku Keskerakonna esindaja. Tingimata soovitan minna valima, sest igast valijast on olnud tulevase riigikogu teovõime.

Arenguks on vaja võrdseid võimalusi

Jaanus MÄNNIK
Riigikogu Rahvaliidu
fraktsiooni esimees,
kandidaat nr 811

Head Saarde valla inimesed, sõbrad ja tuttavad, noored ja vanad!

Neli aastat on linnulennul möödunud ja vaja on valida uut parlamentti.

Pole just palju valdu ega väike-linnu, kust on Riigikogus oma esindaja. Surjul, Saardel ja veel mõneteistkümmel on, neist enamuse Rahvaliidust, ainsast kaalu omavast regionaal- ja maaparteist. Kogunisti üle poole on Riigikogus Tallinnast, Pärnumaalt-ki valiti eelmisel korral ennast esindama mitte kõik omad, vaid ka mõni klantspildilt tuttav ja enne valimisi kommi jaganud külalisesineja. Kas jälle?

Kodust algab Eestimaa!

Kindlasti on igale maakonnale nagu kogu riigilegi kõige mõistlikum, kui Toompeale valitakse kõik esindajad oma maakonnast. Sest oma kodukoht on igaühele kõige tähtsam ja sealsed vajadused tuttavamad. Siis pole keegi üle- ega alaesindatud. Liia-tigi on oma meest vajadusel võimalik eksamineerida või nahutada, võõrast püüa kui tuult väljal.

Vurled, eriti Tallinnast, tikuvad

arvama, et matsid on liiga matsid ning seetõttu ka maarahvast ja väikelinnu peaksidki esindama juristid, ajaloolased ja ajakirjanikud pealin-nast. Ja üldse olevat riigi asjad, rääkimata Euroopa asjadest, nii keeru-kad, et väljastpoolt Tallinna, Tartut ja ehk ka Pärnut tulnud neid ei jaga. Minu kogemus näitab siiski, et tu-hajuhaneid ja ilukõnelejaid on nii maal kui (pea)linnas ja Toompeale-gi satub neid hurraavalikute tõttu nii linnast kui maalt. Maalt siiski vähem, kuna seal tuntakse oma valitavat märksa lähemalt kui suures linnas. Ja ingleid, nagu hästi teate, pole ole-mas. Just loodustunnetust ja talupo-jamõistust napib Tallinnas, rääkimata heast elust veidrusi loomulikult pidama hakkavast Euroopast.

Olete mind eelmistel Riigikogu valimistel tugevasti usaldanud, ligi 300 toetushäälega. Aitäh! Võlgnen teile põhjalikke aruandeid, allpool saan seda teha siiski vaid lühidalt.

Riigikogu praeguses koosseisus on Rahvaliidul positsioon, millest tugevamat on Eesti ainsal regionaal- ja maaparteil raske, kuid võimalik saavutada.

Kui Saarde rahvas nüüdki tõsiselt toetab!

Hoida vähemalt sama taset - 14 Riigikogu liiget ja 4 ministrit - tasub aga kindlasti.

Minu ülesandeks on need neli aastat (2003-2007) olnud Riigikogu Rahvaliidu fraktsiooni juhtimine, kahe koalitsioonilepingu (alguses Res Publica ja Reformierakonnaga, pärast selle lagunemist Reformiera-konna ja Keskerakonnaga) koostami-sel ja läbirääkimistel osalemine ning kuulumine mõlema koalitsiooninõu-kogu 9-liikmelisse koosseisu. Nõu-kogusse kuuluvad erakondade esime-hed Ansip, Savisaar, Reiljan, frakt-sioonide esimehed Tamkivi, Seppik, Männik ja igast erakonnast veel üks fraktsiooni aseesimees või minister. Koosolekuid juhatavad kordamööda

fraktsioonide esimehed.

Koalitsiooninõukogus kooskõ-lastatakse Eesti poliitika ja riigivõi-mu olulisemad otsused ja suunad, eelarvete prioriteetid ja proportsio-nid, seaduseelnõude algatamine, kuulatakse ära ministreid jne. Näi-teks oli ühel jaanuarikoosolekul meie ettepanekul teemaks 2007. aas-ta õpetajate palgaraha jaotusvalem. Kuna haridusministri poolt pakutav oleks suurendanud linnade suurema-te koolide õpetajate palku keskmisest kiiremini ja jätnud vallakoolid vaeslapse ossa, siis kordasime oma juba detsembris esitatud nõuet - ta-gada võrdne palgakasv ka väikekoo-lidele. Nii ka kokku leppisime: kasutatakse mitte uut, vaid sama jaotusvalemit mis eelmisel aastal.

Rahvaliit on oma 2003. aasta valimislubadused korralikult täitnud

Oleme kahekordistanud tulu-maksuvaba miinimumi, rakendades seda täiendavalt alates pere teisest lapsest, kahekordistanud peretoetu-sed ja pensionid. Valdade ja linnade rahakotid on paksenenud 1,8 korda + Euroopa Liidu toetusfondide raha vee- ja jäätmemajanduse korra-stami-sele jne. 2001. aastaga (Laari valit-sus, põllumajandusminister Padar) võrreldes oleme üheksakordistanud maaelu ja põllumajandustoetused - tänavu 3 miljardit krooni.

Oleme taganud investeeringutoe-tused omavalitsuste koolidele, kul-tuuri- ja sotsiaalobjektidele mitme-test allikatest.

Võimaluste avardumist on kind-lasti tunda ka suures Saarde vallas. Rahvaliidu eestvõttel vastu võetud omavalitsuste ühinemise toetamise seadus andis vallale 4,5 miljonit krooni, lisaks on valmimas asfalttee Talile. Investeeringutoetusi on saanud Tihemetsa võimla, Kilingi-Nõm-

me Keskkool, klubi jne. Loodetavas-ti olete oma ühinemisotsusega rahul.

Tihemetsa peab jätkama!

Suureks vaidlusteemaks on aas-taid olnud auväärse Tihemetsa teh-nikumi saatus. Haridusministeeriu-mi äkilisi liitmiskavu arvestades (euronõuetele ja õpilaste arvu vähe-nemisele viidates) oleksid kooli uk-sed vististi juba kinni. Oleme koos Tihemetsa ja vallajuhtidega selle ära hoidnud, tõestades Tallinnas ja Pär-nus selle võimsa õppebaasi mahajät-mise jaburust. Olen veendunud, et meil on olnud õigus. Pärnus Niidu-pargis on tänaseks gümnaasiumi ase-mel küll kaasaegne kutsehariduskes-kus, kuid Sauga vald on sunnitud sealte paari kilomeetri kaugusel Tam-mistes alustama uue kool-lasteaia ehitamist. Muidugi oli vaja uuenda-da ka Pärnu kutseõppekeskus. Samas mõistlik olnuks mõnekümne miljo-ni krooniga korrastada Tihemetsa õppebaas ning lisaks metsanduseri-alale tuua siia puidutöötlemise ja ehituserialad - üks lähedane eriala-tsükkel. Korraliku kooli, ülivõimsa spordibaasi ja heade õpetajate puhul pole õpilasele tähtis, kas kutsekool asub linnas või maal.

Rahvaliit täidab ka kõik oma uued lubadused

Teeme aastaks 60 000 krooni maksuvabaks!

Meil on erakondadest parim mak-supoliitika. 2,5-kordistades tulumak-suvaba miinimumi 2000 kroonilt 5000 kroonini ja rakendades seda täiendavalt sõltuvalt laste arvust, tee-me me madalalpalgalised ja lastega pered tulumaksuvabaks. Samas jätkame ökoloogilist maksureformi, maksustades looduse saastamist ja ressurside kasutamist. Üldise mak-

sukoormuse säilitame praegusel ta-semel, et oleks võimalik arendada haridust, tervishoidu, korrakaitset jne.

Reformierakonna soov vähenda-da kiiresti tulumaksu määrat teeks vaid jõukad jõukamaks ja laastaks riigieelarve.

Loome kõigile lastele võrdsed arenguvõimalused!

Kindlustame kõigile lastele tasu-ta lasteaiaaega, selle puudumisel maksame vanemaile hüvitist lasteaia keskmise pearaha ulatuses.

Tagame õpilastele tasuta huviha-riduse, hüvitades õpilase valitud ühe vabaaine (näit muusika-, kunsti- või spordikooli eriala) õppemaksu.

Rakendame tudengipalga kõi-gile normaalgaja riiklikul koollitus-kohal õppivatele üliõpilastele - miinimumipalga piires. Kutsekooliõpi-lastele maksame õppetoetust kuni poole miinimumipalga ulatuses.

Tõstame vanaduspension vä-hemalt 6000 kroonini kuus. Kehtes-tame õiglase pensioniindeksi, mille kohaselt iga täistööajaga töötava, kuid alampalka saava inimese pensio-nikindlustuse aastakoeffitsient on üks.

Suurendame tervishoiukulutuste osakaalu SKP-s vähemalt 6,5 prot-sendini. Hüvitame inimese hambara-vikulud 1000 krooni ulatuses aastas.

Muudame kõik tähtsamad riigi- ja vallateed tolmuwabaks, suu-rendame kütuseaktsiisist kohalikele omavalitsustele teeremondiks suuna-tava osa 30 protsendini - 2011. aas-tal 1,5 miljardit krooni.

Rahvaliit taotleb VÕRDSETE VÕIMALUSTE EESTIT.

Seda on võimalik saavutada vaid siis, kui kogu Eestimaa vajadused on Riigikogus esindatud. Osalegem va-limistel ja tehkem õige valik, igapähe häälel on võrdne kaal!

Olmejäätmete sortimine muutub aina olulisemaks

Peagi kehtima hakkav keskkonnaministri määrus „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ kohustab kohalike omavalitsusi korraldama jäätmete sortimist ja taaskasutatava materjali liigiti kogumist.

„Olmejäätmete sortimise ja taaskasutatava materjali liigiti kogumise kohustus on sätestatud juba Jäätmeseaduses, keskkonnaministri poolt tänavu 16. jaanuaril allkirjastatud määrus kehtestab olmejäätmete sortimise korra, sorditud jäätmete liigitamise alused ja täpsustab omavalitsustele pandud kohustusi,“ ütles Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna nõunik Kaili Kuusk.

Määruse eesmärk on suu-rendada olmejäätmete taaska-sutamist ehk vähendada prü-gilasse ladestatavate jäätme-te kogust, seejuures on korral-duslik roll kanda just omava-

litsustel.

„Omavalitsustel tuleb ot-sustada, kas nad loovad oma elanikele võimalikult soodsad jäätmete liigiti kogumise või-malused ja kehtestavad seejä-rel kohustuse sortida jäätmeid juba tekkekohas, näiteks kodus või kontoris,“ täpsustas Kuusk. „Teine võimalus on lubada sortida juba segunenud jäätmeid, seda siis üldjuhul jäätmekäitlusettevõttes.“

Kuusk tõi positiivse näite-na Tallinna linna, kus on ha-katud rakendama esimest va-rianti ehk elamupiirkondadesse on paigaldatud olmejäät-mete (nt paberi ja kartongi, pakendite) eraldi kogumiseks konteinerid. „On oluline, et inimeste jaoks oleks jäätmete sortimine võimalikult mugav, et neil tekiks motivatsioon seda teha ja võimalikult palju jäätmeid läheks taaskasutus-se.“

Jäätmete tekkekohas sor-timine ja liigiti kogumine on

parem lahendus sellegi poo-lest, et tagab taaskasutatavate jäätmete kõrgema kvaliteedi ja parema taaskasutamise või-maluse.

Jäätmekäitlusettevõttesse jõudnud jäätmed on segene-nud biolagunevate jäätmetega (nt toiduained), mis määrivad ja rikuvad, muutes materjali-de taaskasutamise raskeks või isegi võimatuks. Olmejäätme-te sortimisel tuleb esialgu lii-giti koguda paberit ja karton-gi, pakendeid, ohtlikke jäät-meid ning biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid.

Ka enamuse EL liikmes-riikide praktika olme- ja nen-desarnaste tavajäätmete taas-kasutuse edendamisel on suu-natud siiski teatud jäätmeliik-kide tekkekohas liigitikogu-misele.

Keskkonnaministeeriumi pressiteade

Saarde vallavolikogu istungil

31. jaanuaril toimunud vallavolikogu istungil oli päevakorras:

1. Saarde valla osalemi-se otsustamine Saarde Teh-noilülevaatuspunkti loomi-sel.

Ettekandjad volikogu esimees Väino Lill, valla-vanem Kalle Song.

2. Saarde valla 2007. aasta eelarve teine lugemi-ne.

Ettekandjad eelarveko-misjoni esimees Peep, val-lavanem Kalle Song, pearaamatupidaja Anne Saar.

3. Saarde valla 2005. aasta majandusaasta aruan-de kinnitamine.

Ettekandjad volikogu esimees Väino Lill, vallava-nem Kalle Song, revisjoni-komisjoni esimees Rein Volt.

4. Saarde valla 2007. aasta eelarve kolmas luge-mine ja vastuvõtmine.

Ettekandjad eelarveko-misjoni esimees Peep Kal-

juste, vallavanem Kalle Song, pearaamatupidaja Anne Saar.

5. Saarde valla arenguka-va 2006-2011 muutmine ja uue redaktsiooni kinnitamine.

Ettekandja nõunik Indrek Talts.

6. Saarde valla põhimää-ruse teine lugemine ja muuda-tuste kinnitamine.

Ettekandja volikogu esi-mees Väino Lill.

7. Rahvakohtunikukandi-daatide valimine.

Ettekandja volikogu esi-mees Väino Lill.

8. Jaoskonnakomisjonide moodustamine Riigikogu va-limisteks.

Ettekandja volikogu esi-mees Väino Lill.

9. Muudatuste tegemine Saarde Vallavalitsuse (ameti-asutus) teenistujate koossei-sus ja palgamäärades.

Ettekandjad volikogu esi-mees Väino Lill ja vallavanem Kalle Song.

10. Saarde valla munitsi-paalkoolide õpetajate palkade alammäärade kinnitamine.

Ettekandja volikogu esi-mees Väino Lill.

11. Erdi katastriüksuse jagamine.

Ettekandja peamaakor-raldaja Tiiu Karu.

12. Kalmeti katastriüksuse jagamine.

Ettekandja peamaakor-raldaja Tiiu Karu.

13. Munitsipaaloman-disse taotletavate maaüksuste moodustamine.

Ettekandja peamaakor-raldaja Tiiu Karu.

14. Männi katastriüksuse detailplaneeringu algata-mine.

Ettekandja peamaakor-raldaja Tiiu Karu.

15. Informatsioon ja kü-simuste vastamine.

Täpsem info järgmises lehes.

SS

Saarde vald
Internetis:
www.saarde.ee

Livonia kuues aasta

Jaanuari keskel sai mitmetulundusühing AIK Livonia kuueaastaseks. Teen mõned nopped sellest, mis eelmisel aastal Livonia juhtimisel, osalemisel või toel korda saadeti. Ühingu on 59 liiget (21 meest, 38 naist). Suur pere mahub üldkoosolekul Resto või haigla saali veel parajasti ära. Õdusamat paika otsime mõne ühingu kaaslase kodus, kui koguneb 3-liikmeline juhatus (Kalle Kiipus, Ahti Seller, Eesi Kolla) koos väiksema initsiatiivgrupiga nõu ja plaane pidama.

Sellelge tegevusaastal said meie ettevõtmistest osa paljud kaasvaldajad-kaaslinlased, sest hulga üritusi tegime nn laiale ringile, kus said osaleda kõik soovijad. Näiteks sõidud, mida korraldasime Keskonnainvesteeringute Keskuse toel metsaomnibussi nime all. Nimelt taotlesin 2005. ja 2006. aastal KIK-It raha kahe projektiga "Metsaomnibuss metsapealinnas Kilingi-Nõmme". Saimegi 66 000 kr toetust, millele ühing lisas omalt poolt 10 %. Selle raha eest said sõita, matkata ja lõbutse-da nii lasteaialapsed, õpilased kui täiskasvanud. Kokku võib nimetada 18 suuremat üritust, kuhu Livonia sel aastal oma öla alla pani. Tasuta sõitude vastu tunti elavat huvi, nii et mitmel korral tuli soovijaile ära öelda, bussile ju järelkäru taha ei pane. Püüdsime marsruute nii seada, et teele jääks metsanduslikke objekte ja niisama kauneid paiku.

Keskonnatunnis käisid õpilased raielangil metsatöomasinaid vaatamas ja Marana taimlas puutaimede lastetuba uudistamas. 7-ndad klassid said lustida talvepealinnas Otepääl snowtubingu rajal ja Väikesel Munamäel, vanemate klassidega käisime Tartus Maamessil, botaanikaaias ja zooloogiamuuseumis (uh, see rotikuningas oli seal üsna kole). Küllastamata ei jäänud ka kevadpealinn Türi, lillelaadalt sai igasuguseid istikuid kaasa toodud. Kundasse viisime metsapealinnatüüti, vaatamise uhiuut haavapuudu-

massi tehast ja tsemenditehast ning istutasime metsa endisele suletud prügimäele - seda tööd tuleb meil siingi varsti teha. Hästi tore sõidu tegime piiri taha Mazsalacasse, kus põnevust pakkusid kura-dite muuseum, kanuumatk Salaci jõel ja Kõlakalju rahvuspark. Vabariigi aastapäeval matkasime RMK matkarajal, sügisel aga Sookuninga looduskaitsealal, Luitemaal ja Kabli linnujaama õpperajal, kus retki juhendas ja metsatarkust jagas Agu Leivits. Jalgrattamatk taasisesisvumispäeval viis meid Massi metsadesse, Niksi rabajärve äärde ja Vaike tallu. Teekond venis planeeritust pikemaks, 35 km jäi rataste alla, kui läbi laguneva Marana lõpuks koju jõuti. Vaike talu kitsed ja hobused ning maitsev talutoit said üldise kiidu osaliseks. Üks vahva sõit viis meid Elistvere loomaparki, Varnja sibulalaadale, Alatskivi lossi ja Peipsi äärde. Kallaste linnavalitsuse maja oli siis veel kenasti püsti ja ees lehis sinikollase-triibuline lipp justkui meil. Puidutööstuse huvilistele oli mõeldud Pärnu plaaditehase, Audru spoonitehase ja puitmajade tootja Mateki külastus.

Projektirahast saime toetada õpetajate sõitu Lindile, Krõlli laste sõitu Võsu Jaani-oja muinasjututalusse, laste maakondlikku laulukonkurssi "Kaunim metsalaul" ja oma kooli veerandilõpu looduse-teemalist viktoriini, samuti filmiõhtut Restos. Sai teha hulga fotosid ja muretseda mõne vajaliku töövahendi.

Enda meelest läksid kõik sõidud asja ette, kuid projektirahade kasutamise otstarbekust tuli kontrollorganile ikka ja jälle tõestada ning selgitada, mis seos on Eesti metsanduse hetkeseisul ja Mazsalaca metsapargi külastamisel või Vaike talus hobuse patsutamisel. Ilmselt kulus paberitööle ja seletuskirjade koostamisele rohkem aega, kui ürituste kaasa toodud. Kundasse viisime metsapealinnatüüti, vaatamise uhiuut haavapuudu-

Muudest tegemistest peaks nime-tama veel heakorratoid - põletasime kiriku järve ääres võsa ja riisusime Suveaias lehti. Korraldamata ei jäänud selgi aastal kevadlaad ja jõululaad.

A s t a tähtsaim tegu oli järjekordne Euroopa kultuurikülla sõit, seekord Saksamaale Ströbeckisse, kuhu juuli lõ-

pus läks meilt 45 inimest, neist kolmandik koolinoored. Koos meiega olid Ströbeckisse saabunud ka Taani ja Inglismaa grupid. Vastuvõttev küla, väike kodune linnake reklaamib end malelinnana, paljudel majadel on kaunistuseks mõni malendit kujutav detail. Linn ümbritsevad avarad põllud. Kevadel rajatud Euroopa pargis oli Eestimaad esindav le-papõõsas üks rohelisemaid - ka Saksamaal oli kange põud. Meie poolt oli laadal pakkumiseks kaasa võetud sööke-jooke ja käsitöid. Peol esinesid gümnaasiumi rahvatantsijad ja võimlejad, kes järjekordselt kiituse ära teenisid. Meile näidati Thale Mägiteatrit, viidi suslaga Brocken mäele, kuhu nõiad Volbriöl kokku lendavad, ning Wernigerode aiandusnäitusele. Vastuvõtjad ise olid ära õppinud muusikali "Kuidas male Ströbeckisse jõudis" ja mängisid selle hoogsalt ette. Mitu tundi kestvas etenduses oli uhkeid kostüüme ja laulu. Vaimustav, mida väikeses kohas ära ei tehta! Reisisitekon-nal jäi aega vaadata ka Dresdeni barokset vanalinna ja vi-sata Riigipäevahoone katuselt pilk Berliinile. Meeles on veel Uku passijaht ja tüütult pikad Poolamaa teed.

Maikuu käis meie valla delegatsioon Ströbeckis kevadkonverentsil, kus arutlus-teemaks olid naiste võimalused väikeses linnas/külas. Juulikuus viibis nädal aega Ströbecki noortelaagris ka meie grupp Madis Räästase juhtimisel.

Meil käis ka külalisi - aasta algul väga külmade ilmade aegu tulid Eestimaad vaatama meie tuttavad Prantsusmaalt. Neid vaimustas kõige enam jäätunud mere peal käimine. Kostitajaks olid Tiit ja Jaan Tähepõld.

Nagu mitmel varasemal aastal, käis Robert Ollo taas Tõehhi kultuurikülas Bistres puuskulptuure valmistamas.

Kodustest üritustest ja sõitudest tegid mõnusaad filme Ants Laigna ja Tiit Toompe-re. Oleme neid koos vaadanud ning ühingu arhiivi jaoks kogunud.

Kiipuse pere tõlkis eesti keelde kultuuriküla interneti-ajakirja The Rake, mida publitseeritakse paberikandjal inglise ja saksa keeles, internetis võib seda lugeda kuues keeles aadressil www.therake.eu.

Võib veel lisada juhatuse töö- ja üldkoosolekute pidamise, suhtlemise kultuuriküla-de esindajatega, artiklite kirjutamise, kodulehekülje hooldamise, raamatupidamise ja ürituste ettevalmistamise. Loetelu sai üsna pikk. Polegi nii vähe ühe kuueaastase jõmpsika kohta.

EESI KOLLA

TALV

SUVI

SÜGIS

KEVAD

Ilmast ja põllust

Kas parem on enne karta või pärast kahetseda?

Jälle jäi ennustatud üleujutus madalamaks, tuulekahjud olematuks. Milleks hirmutatakse inimesi tormiga, kui nagunii midagi suurt ei juhtu, kõlavad üle-eestilised vastukajad ilmasteenistuse hoiatustele. Selline suhtumine näitab pigem koolis õpitu vähest mõistmist. Elanike hoolikam suhtumine oma varadesse, ekstreemolukordadest hoidumine vähendab kahjusid kordades. Tormid on loodusnähtus, mille ohtlikkust määratakse ikkagi tuule tugevuse, mitte tema poolt tekitatud majanduskahju suuruse järgi.

Tuul kui pidev õhuliikumine on üllatava purustusjõuga ilmaelement üldse. Enam vähem ühesuunalise tuule teekond võib ulatuda sadade kilomeetrite taha. Oma teel reageerib ta allolevate paikondade ilmaoludele, temperatuuridele, takistustele, muutudes vastavalt ägedamaks, puhangulisemaks või rahuneb hoopis maha. Kus, millal või kuidas, pole võimalik ette näha. Nn pagituul võib minuti jooksul peaaegu tuulevaiksest kasvada purustava jõuga tormipuhanguks, viie või kümne minuti pärast aga hääduda. Tuule kiirust mõõdetakse ilmajaamas 10 meetri kõrguselt. Maapinnal seevastu on olukord erinev - hoonete, puude jm takistuste tõttu võib tuule suund muutuda ja kiirus kahaneda. Samas vastupidi - puhudes piki tänavat või metsasihte, tekib tunneliefekt ja tuul saavutab tormipuhangu mõõdu. Merelt puhuvate tuulte kiirus kahaneb rannikult sisemaale jõudes. Mõõtmiste järgi on Eestis kaks nõrga tuulega ala - Vahe-Eestist Alutaguseni ja Sakala kõrgustikust Kagu-Eestini. Saarde vald näib küll tuulte kohtumispaigaks kujunevat.

Eeltoodu näitel saab ehk mõistetakse, miks ilmastees tuule kiirust mitme numbriga märgitakse. Kokkuleppeliselt nimetatakse tormiks tuule kiirust, mis 10 minuti jooksul puhub 15 m/s, puhanguiti veel rohkem. Skaalad ja nimetused on rohkemgi, kahjuks üsna erinevalt tõlgendatavaid. Tormide hooaeg algab tavaliselt septembris ja lõpeb veebruarimärtsis. Seoses talvede soojenemisega on tormipäevade arv suurenenud. Vaatluste põhjal esinevad tormid Eestis periooditi - üksteisele järgnevatel päevadel. Perioodid on omakorda koondunud tormistele aastatele. 50ndatel oli torme suhteliselt palju, vahepeal esines üksikuid päevi kuni 80ndate teise pooleni ja 90ndate algul. Kõige tormilisemad aastad on olnud sügis-talvel 1983/84, 1988/89, 1991/92 ja arvatavasti nüüd, 2006/2007. Tormid on enamasti seotud tsüklonite liikumisega. Nende äärealadel esineb tugevaid, pööriselisi tuu-

li, keskmel on aga peaaegu tuulevaikne ala. Ilmatees antakse selle kohta infot.

Oma kirjattüki-ga püüan näidata, et üle-eestilist, ühtse tuulekiirusega tormi pole olemas. Ilmateenistus annab piiri, millega tuleb arvestada. Kasulik on oma elukoha ilmastiku eripära tundma õppida ja sellele vastavalt tegutseda igas olukorras.

Järgneb.
Svea RANDMAA

2005. aasta jaanuari tormituuled murdsid ka Allikukivi koobaste lähedal.

Kallid lasterikkad pered!

Tere kõigile sellel aastal. Sompus ilmast ja aiva alla sadavast vihmast on vist küll kõigil juba kõrini. Aga mis sa hing ikka muuta saad.

Otsin mõtetes midagi ilusamat asemele, aga ikka kisub olemine tuhniks ja halliks nagu argipäevad meie elus. Kuhu küll värvid jäävad? Sellise peal-kirjaga on laste luuleraamat, mille sisuks humoorikad lood. Lugege ja te näete, kui hea tuju tekib!

Selle aasta algul oli au olla pidulik vastuvõtul, kus öeldi ilusaid sõnu ja tehti komplimente suurte perede aadressil. Hämmastas mind aga suurte vastuvõtjate ja ametlike esindajate riietus - enamik ametnikest kandis musta. Mind valdas matusemeelolu, sest nii range ja sünye pilt pidulikult üritusel on mulle esmakordne kogemus. Tabasin ennast mõttelt, et kas tõesti ametnikuks muutudes kaotab inimene elurõõmu, huu-

morimeele ja emotsioonid, mida väljendada riietuses. Kas me ole-megi kuivikud nii oma välimuses kui hinges. Miks me kardame kanda kirkaid, säravaid ja rõõmsaid toone oma seljas? Miks pelgame värvidega erineda hallusest? Hall ja must masendavad, teevad vanemaks ja kustutavad elurõõmu. Noored armastavad kanda musta. Koolimaja on täis väikesi muserdatud vanu inimesi - musti ingleid. Isegi nagu on toonitud ja mäkerdatud nagu tõelisel nõial ja mõrral. Tüdrukud tahavad olla täiskasvanumad oma mustas välimuses, kuid välja paistavad nagu kummitused. Tänavapilt ei ole sugugi ilusam. Tumedaid ja mitte midagi ütle-vaid kujusid on tänavad täis. Üks osa neist hoiab kahe käega jalgevahelt kinni ja liigub küürakil, õõtsudes nagu üksik puu keset raielanki. Langile jäetakse sellised seemnepuud, mis tihti aga tuules katki murduvad. Kuhu küll jääb elurõõm ja lapsemeelus,

kuhu jääb hea tuju ja säravad silmad naeratusena, mida püüdis ka Leonardo da Vinci?

Filmis "Sügis" ütleb proviisor Teele ja Tootsi pulmaluua, et noored ärge kartku elu. Mina ütlen, et ärge kartke ka värve! Andke oma elule värve!

Selle jutukese lõpetuseks teen meenutuse möödunud aastasse. Eestimaad külastas Inglismaa kuninganna Elizabeth II, kelle riietus rabas mind tõeliselt. Midagi nii rõõmsat, elegantset ja elujaatavat kui 80-aastane proua oranži kleidi, mantli ja kübaraga on raske leida. Eeskuju las olla nakkav, jõudu teile kõigile!

Oleme veebruaris avatud:
9. ja 10. veebruaril kell 15.00-18.00 ning 15. ja 16. veebruaril kell 12.00-15.00. Tel.449 2809, 5816 8375.

Janne KORE

MTÜ AIK Livonia hing ja eestvedaja, parandamatu idealist ja praktik Kalle Kiipus.

Kooliuudised

Maakondlik laulukonkurss „Kaunim metsalaul” Kilingi-Nõmmes

Laulukonkurss „Kaunim metsalaul” toimus Kilingi-Nõmme klubis 25. jaanuaril. Laulukonkursil osales 12 Pärnu maakonna kooli: Kilingi-Nõmme Gümnaasium, Häädemeeste Keskkool, Audru Keskkool, Surju Põhikool, Tihemetsa Põhikool, Libatse Lasteaed-algkool, Sauga Põhikool, Jõõpre Põhikool, Sui-gu Lasteaed-algkool, Tootsi Põhikool, Pärnjõe Põhikool ja Uulu Põhikool.

Konkurss toimus kolmes astmes ning kahes kategoorias.

Konkursil esitasid ansamblid ja solistid metsateemalisi laule - puudest, metsast, käimisest, loodusest, loomadest, aastaegadest.

Konkursil osales 127 õpilast. Sünnimusest sai osa umbes 180 inimest.

Züriitööd juhtis Liisi Koikson. Züriisse kuulusid veel Aime Vill - Surju klubi juhataja, Heili Tohv - Kilingi-Nõmme Lastepäevakodu „Kröll” kasvataja, Eiki Vungi - Kilingi-Nõmme Muusikakooli õpetaja.

Lauluvõistluse suured eripreemiad jaotusid järgmiselt. Lauluvõistluse Kaunima metsalaulu eripreemia sai **Liina Liivak** Pärnjõe Põhikoolist lauluga: „Loomade pidu” (A. Röömel), juhendaja: Kalli Rõõmusaare. Väikese laululinnu tiitel läks Tootsi Põhikooli. Tiitli võitis **Heleri All** lauluga: „Mets silus pead”, juhendaja: Kalli Rõõmusaare.

Lauluvõistluse tulemused

1.- 4. klass

Solistide arvestused:

1. Kristiina Grigorjeva (Surju Põhikool). Juhendaja: Irina Oad.
2. Elise Kukk (Uulu Põhikool). Juhendaja: Toomas Voll.
3. Tauno Tamm (Uulu Põhikool). Juhendaja: Toomas Voll.

Ansamblite arvestused:

1. Häädemeeste Keskkooli 1.-2. klassi ansambel. Juhendaja: Minoret Miisna.
2. Jõõpre Põhikooli 1.klassi ansambel. Juhendaja: Grünert Trumsi.
3. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi 4. kl. ansambel. Juhendaja: Maire Talts.

5. - 8. klass

Solistide arvestused:

1. Heleri All (Tootsi Põhikool). Juhendaja: Kalli Rõõmusaare.
2. Merilin Lehismets (Surju Põhikool). Juhendaja: Irina Oad.
3. Andpelika Volt (Pärnjõe Põhikool). Juhendaja: Kalli Rõõmusaare.

Ansamblite arvestused:

1. Häädemeeste Keskkooli 5. klassi ansambel lauluga „Õrn ööbik”. Juhendaja: Minoret Miisna.
2. Häädemeeste Keskkooli 5. klassi ansambel laul „Unelind”. Juhendaja: Minoret Miisna.
3. Triin Viies ja Elisabet Kirsi (Audru Keskkool). Juhendaja: Tiia Tamm.

9. - 12. klass

Solistide arvestused:

1. Annika Ojasild (Tihemetsa Põhikool). Juhendaja: Tiia Hermann.
2. Laura Koop (Häädemeeste Keskkool). Juhendaja: Elon Miisna.
3. Madli Metste (Kilingi-Nõmme Gümnaasium). Ju-

hendaja: Esta Kivisild.

Ansamblite arvestused:

1. Häädemeeste Keskkooli 7. - 9.kl. ansambel. Juhendaja: Elon Miisna.
2. Laura Koop ja Eike Lorents (Häädemeeste Keskkool). Juhendaja: Elon Miisna.
3. Maarja Hermann ja Annika Ojasild (Tihemetsa Põhikool). Juhendaja: Tiia Hermann.

Eripreemia metsalaulu eest: Aiko Kasesalu (Surju Põhikool). Lauluga: „Tige tikker” (R. Lätte). Juhendaja: Irina Oad.

Eripreemia metsalaulu eest: Annika Koppel (Uulu Põhikool). Lauluga: „Kuusekäbi laul” (T.Voll/T.Kersalu). Juhendaja: Toomas Voll.

Laulukonkurssi „Kaunim metsalaul” toetajad: Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp, Saarde Vallavalitsus, Kilingi-Nõmme Gümnaasium, Oberis OÜ, A Le Coq, SEB Eesti Ühispank, Kilingi-Nõmme klubi, Riigimetsa Majandamise Keskus, Hallopi Kaubandus OÜ, Rekkos OÜ, Pärnu Kino Mai, Kilingi-Nõmme Lillepood, AS Wendre, Ajakiri "Tehnika maailm", Ajakiri "Spunk", Kirjastus Elmatar, Raja talu miniloomad, Võimlemisklubi "Githa", Kilingi-Nõmme Resto, MTÜ AIK Livonia, Naiskoor Kanarbik, Arthemise kontoritarbed, Tantsurühm Kilingi, AVON Eesti, Klubi Eakas, MTÜ Loodusajakiri.

Aitäh kõigile osalejatele ning toetajatele!

Laine ÜLEMAANTE

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi huvijuht

Mõnda ainenädalatest Tihemetsa Põhikoolis

Tihemetsa Põhikoolis on traditsiooniks saanud korraldada kooliaasta jooksul ainenädalaid: kirjandusnädalat detsembris, ajaloo- nädalat veebruaris ja emakeelenädalat märtsis. Ajaloo- nädal on ikka seotud olnud mõne konkreetse ajajärguga Eestimaa kirevast saatusest, emakeelenädalal süüvitakse põhjalikumalt mõnda keeleprobleemi ja kirjandusnädal on üles ehitatud tuntud kirjanike juubelisünnipäevade või sünniaastapäevade tähistamiseks.

Selle õppeaasta kirjandusnädalast kujunes kirev kirjanduskuu. Alustasime juba novembri lõpus ning lõpetasime jõulude ajal. Tähistasime Oskar Lutsu 120. sünniaastapäeva ja Viivi Luige 60. sünnipäeva. Kirjanduskuu jooksul jagus põnevate tegevust kõigile. Üritus algas nõ koidulauliku klassivooruga, millele järgnes koolivoor. Sõna "koidulaulik" V. Luigega seoses võib-olla paneb imestama, aga ka sellel on kooli traditsioonides oma kindel kuju. Ürituse lugu: aastaid tagasi kõige esimest ülekoolilist luulekonkurssi korraldades pühendasime selle Lydia Koidula 160. sünniaastapäevale ja sellest ajast alates kannab iga-aastane sügistaalvne luulekonkurss koidulauliku nime.

Niisiis - novembri lõpus selgitasime Viivi Luige loomingu parimad esitajad klassides ja detsembris astusid klasside tublimad ülekoolilisse võistlustulle. Parimatest parimad esitasid, küünlad käes, oma nägemust Luige luulest veerandi viimasel päeval - aktusepäeval - ka koolikaaslastele. Parimaist parimaid oli kümme, neist omakorda veel kõige tublimad Raili

Link (6.kl), Rannes Pärn (8.kl), Maarja Hermann ja Karlis Salomon (9.kl).

Kirjandusnädalasse oli haaratud ka kujutav kunst õpetajate Juta Rea ja Inna Oksa juhendamisel, nimelt illustreeriti V. Luige luuletusi. Kunstiliselt kujundatud tekstidest oli koostatud näitus, millest kaunistasid lastevanemate arvamuste põhjal. Omapärase ja filigraanse teostusega paistsid silma Airiki Talts ja Kätlin Rea (8.kl), Kuldar Tuuksam (9.kl), Mari-Liis Talts (6.kl) ja Geir Vill (4.kl).

Samal ajal käis ka Oskar Lutsu elu ja loominguga tutvumine, sest tulemas oli ülekooliline O. Lutsu olümpiaad, millest võtsid osa õpilased 1.-9. klassini. Selgus, et kooli kõige kõvem Lutsu tundja on Airiki Talts (8.kl), talle järgnevat tegevust kõigile. Üritus algas nõ koidulauliku klassivooruga, millele järgnes koolivoor. Sõna "koidulaulik" V. Luigega seoses võib-olla paneb imestama, aga ka sellel on kooli traditsioonides oma kindel kuju. Ürituse lugu: aastaid tagasi kõige esimest ülekoolilist luulekonkurssi korraldades pühendasime selle Lydia Koidula 160. sünniaastapäevale ja sellest ajast alates kannab iga-aastane sügistaalvne luulekonkurss koidulauliku nime.

Niisiis - novembri lõpus selgitasime Viivi Luige loomingu parimad esitajad klassides ja detsembris astusid klasside tublimad ülekoolilisse võistlustulle. Parimatest parimad esitasid, küünlad käes, oma nägemust Luige luulest veerandi viimasel päeval - aktusepäeval - ka koolikaaslastele. Parimaist parimaid oli kümme, neist omakorda veel kõige tublimad Raili

Astusime ämbrisse

Järjekordne klassiõhtu, täitsime siis endil kõhtu. Lõime rõõmsalt koos kõik lulli, vaja teha ka veel pulli.

Aknast välja - kaugushüpe, aknalaualt tugev lüke. Plikad kinnitasid kanda - tublid! Kasvõi auhind anna!

Ja siis järsku vesi ahjus: koka lillipeenrast kahju. Väga-väga ruttu kõik me tõmbasime uttu.

Siiani on hinges okas, õhtu lõpp meil oli mokas. Süda aga saapasääres, kui seisid dire laua ääres.

Niisuguse etteastega tuli välja Kert Vaher (7.kl), ja tegelikult on iga sõna selles südamepuistamises ka õige.

Kirjanduskuu lõpuni oli veel mõni nädal aega ja 6.-9. klassini käis kibe ettevalmistustöö, sest Lutsu "Kevadest" oli tarvis valida ja dramatiseerida mingi episood. Vana hea ja tuntud "Kevade" oli mõnda aega väga nõutud raamat, kuni otsustused said tehtud. Esitati "Kolumbus Krisostomust" (9.kl), "Kadunud nõõpe" (7.kl), "Arno ja Teele kohtumist" (6.kl) ja "Sauna akent" (8.kl).

Selgusid ka kooli parimad draamanäitlejad: Geido Goldschmidt (9.kl) ja Meelis Arukask (6.kl). Mõne mehe debüütesinemine aga oleks kooli- Oscarit väärinud: Alan Kukke (8.kl), Kristo Kogger (9.kl).

Mahuka töö kirjandusnädala ettevalmistamisel ja läbiviimisel, olümpiaadiülesannete koostamisel ja parandamisel, draamakatekondide lavastamisel ja loovtööde hindamisel tegid eesti keele ja kirjanduse õpetajad M. Sepp ja A. Matson.

Etteasted kujunesid nii nakatavaiks, et nendega sai lõpuks jõulupidugi sisustatud.

Kohe-kohe on algamas ettevalmistused ajaloo- nädalaks ja kaugel see emakeelenädalgi enam on.

Aita MATSON

Eesti 4H fotokonkursi rahva lemmik on Karlis Salomon Tihemetsa põhikoolist

Eesti 4H on noorteorganisatsioon, mille ridadesse võivad kuuluda 6-28 aastased linna- ja maanoored. Tihemetsa Põhikoolis tegutseb huvijuht Merike Maidle eestvedamisel ka 4H klubi.

2006.a sügistaalvat kuu- lutas noorteorganisatsioon oma liikmete hulgas välja fotokonkursi "Inimene looduses", mille eesmärgid olid järgmised:

- Motiveerida 4H liikmeid avastama ja kasutama oma kunstiannet.

- Juhtida tähelepanu ümbritsevale elukeskkonnale ja inimeste tegevusele seal.

- Saada lisafotosid 4H fotobaasile, et edaspidi kasutada neid 4H ja tema tegevuse tutvustamiseks.

Konkurss oli edukas Tihemetsa põhikooli 9.klassi õpi-

lasele Karlis Salomonile, kelle foto "Äike" võitis rahva lemmiku tiitli. Foto on värviline ja seda saab näha aadressil foto.eesti4h.ee lingi all „Fotokonkursi piltide hindamine". Eesti 4H premeeris Karlist aukirja ja entsüklopeedilise loodusraamatuga.

Aita MATSON
Tihemetsa põhikool

Teater kooli või kool teatrisse

Viimane variant oli ja on meile üsna meelepärane, eriti veel siis, kui pealinna minna saab. Kuna esimene kooliaste käis Tartus Lotte seiklusi vaatamas, siis teise ja kolmanda kooliastme jaoks oli meil valitud „Pähklipureja".

Pool kooli bussi topitud, läks sõit Tallinna poole. Et meil juba pikaks sõiduks buss oli lubatud ja kultuuriministeeriumi kaudu ka väike sõidutoetus, siis otsustasime harida end kohe mitmekülgset.

Enne teatrietendust tutvusime Kadrioru Kunstimuseumiga tunnisel ekskursioonil, vaatasime teisi lossikompleksi kuuluvaid hooneid, Peetri maja ning

KUMU. Parema ülevaate saamiseks ronisime ka üles Lasnamäe pae- nölvale. „Pähklipurejast" saadi meeldiv elamus nii silmale kui ka kõrvale.

Pärast etendust sõitsime teletorni juurde, et näha, kuidas paistab Tallinn ülevalt vaadatuna.

Kui Rahvusoperis Estonia olid õpilased varemgi käinud, siis Kadrioru vaatamisväärsused ja teletorn olid õpilastele esmakülastusteks.

Päev möödus kenasti ja kõik olime rahul. Allakirjutanu ei ole aga rahul sellega, et kahe kuu jooksul pole lu-

batud sõidutoetust veel saanud. Ootame veel. Lubati ju!

Edaspidi tuleb vist loota oma rahakotile või kui see liiga õhuke on, siis saavad sõita ainult võrdsema- test võrdsemad.

Kui üldse ei saa, siis kuidagi ikka saab.

Eha KUUSK

SAARDE LÄBI AJALOO PRISMA 89

1931. aasta.

Üheks aasta meeldejäavamaks sündmuseks alevirahva elus oli Saksa õhulaeva „Graf Zeppelin“ ülend Kilingi-Nõmmest.

Oli 30. juuli ja õhulaev sooritas ümbermaailmareisi. Sellest sündmusest õnnestus kohalikul fotograafil Villem Siibergil teha ka ülesvõtte. See tsepeliini külaskäik Eestisse oli neljas. Esimest korda käis sedalaadi hiiglane Eestis 4. ja 5. oktoobril 1917. aastal. Käis maailmasõda ja 4. oktoobri hilisõhtul kella 23.00 paiku lendas Saksa tsepeliin Viljandi kohale ja viskas linnale ligi 20 pommi, mille tagajärjel 6-7 maja said tugevaid purustusi. 10 inimest sai surma ja haavata. Järgmisel, 5. oktoobri õöl, pommitas tsepeliin Pärnut, kus kannatada sai ka 6 maja.

31. juulil külastas Kilingi-Nõmme Eesti Vabariigi president Konstantin Päts. Selle puhul korraldasid alevivalitsus ja kaitseliit alevi turuplatsil suurejoonelise vastuvõtu koos paraadiga. Üles olid seatud auvärvad ja pasunakoor. Kaitseliitlased, naiskodukaitsjad ja pritsimehed seisid spaleeris. Peeti kõnesid ja hüüti presidendile hurraa. Noorkotkad ja gaidid lugesid riigipeale luuletuse.

31. augustil registreeriti kohtu-siseministri otsusega Voltveti metsakooli vilistlas-kogu põhikiri.

Saardes hoogustus peekonsigade kasvatus ja need turustati Saarde Majanduse Ühisuse kaudu. 1931. aastal ostis Saarde Ma-

janduse Ühisus 1232 siga ja maksis nende eest 48495 krooni. Samuti realiseerisid kanakasvatad oma toodangu - 147227 muna Saarde Majanduse Ühisuse kaudu, saades 6534 krooni.

Septembris alustas Kilingi-Nõmme algkoolis õpetajana tööd Salme Rennit ja Voltveti metsakooli juhatajaks sai Alfred Auksmann.

Haridusseltsi „Õilme“ juhatas Hermann Jakobson, alevi raamatukogu Elsa Taimra. Saarde jsk tervishoiu arstiks oli Meeta Sauga.

Talli Ühispiimatalitust juhatas Hermann Sukk ja Laiksaare revisjon metsaülemaks oli Voldemar Vallner.

13. septembril lõpetas Voltveti Metsakooli metsnike 4. lend - 16 meest.

22. novembril asutati Naiskodukaitses Laiksaare jaoskond. Asutajaliikmeid oli 13 ja esinai-seks valiti M. Jürgenson.

Aasta lõpuks oli selgunud ka statistiline tulu ühe alevi elaniku kohta ja need olid siis: heakorras 0,2 krooni, hariduses 1,5 krooni, hoolekandes 1,4 krooni ja tervishoius 0,2 krooni. Kilingi-Nõmme absoluutne tulu oli maksudest 12 940 kr, puhaskasu varanduste kasutamisest 241 kr, puhaskasu ettevõtlusest 1739 kr ja muud mitmesugused tulud olid 1518 krooni.

„1931. aasta talve Jõulust kuni kewadeni pööri päewani olli talve alati kange torm ja kõwa külm. Lumi olli paks ja tuiskes talve läbi iga päew kuni pööri päewani. Siis olli päikese paiste kuni Jüri päewani. Jüri päewast akas wihma sadama ja sadas paar nädalit, siis tulli külm iga öösi. Ka päewal ollid kanged külmad tuuled kuni jaani päewa aeg tulli wihma ja siis ollid kuiwad ja sojad ilmad kuni septembrini. Siis tulli wihma alati nii et wili mädanes põllul

Eesti Vabariigi president Konstantin Päts külastab Kilingi-Nõmme, Laada platsil 30. juulil 1931. aastal.

Jäab pooleli. Olev PAUKSON

ja ka rõugustes tulli kaks nädalid wihma. 15 septembril tulli lume ja peale selle tullid öö külmad ja 27 septembril olli kõwa külm. 12 teist kraati külma külmetas kõik ära. Ka kartulad wagutese võttis külm ära. Olli kaks nädalid külma ja 10 krati külma iga öösi. Peale selle läks nattuke soemaks, wihma tulli wäha.

Nii sugused ilmad keetsid kuni tulli wäha Jõulu esimese Püha sadas wihma. Siis peale selle olli kange torm, tulli jälle kõwa külm. Olli kaks nädalid suured tuisud ja kõwa külm."

Traditsiooniline viktoriin

Tavakohaselt toimus Lumijõe 6. klassist, Kristi Tartali koolis veerandi viimatu 7. klassist, Hannes sel päeval viktoriin. Küsi-Meerents 8. klassist ja Toomuste koostajateks olid eri-mas Sepp 9. klassist. Võistlus ainete õpetajad. Pead tuli oli nii tasavägine, et kolmanmurda nii ajaloo, keele, kir-janduse, loodusainete kui tada lisaküsimus. Kuna võistka matemaatiliste pähklite kond Kolm Punkti ei eksinud kallah.

Kokku proovis oma nimetamisel, siis said nad kolteadmisi 8 võistkonda. Teis- manda koha ja teiseks tuli test tublimaks osutus USA, võistkond Tuvikesed, mille liikmeteks olid Anete Parimad nuputajad said Mootse ja Annabel maiustusi. Ruusmaa 3. klassist, Tormi Akman 5. klassist, Birgit Heli BURGET

Vaatan seda möllu meditsiinitöötajate palga ümber

Vaatan seda möllu meditsiinitöötajate palga ümber ja päris ti-gedaks teeb. Tean, et hooldustöötajad saavad sutsu üle miinimum-palga ja peavad ka sellega lapsi koolitama ja makse maksma. Ja olgem ausad, on ju hooldustöötaja see, kes selle kõige raskema töö ära

teeb ja palk on kõige nigelam. Mina olen penskar ja pole häda kedagist, aga mul on lihtsalt kahju neist, sest paljudel on see ju ainus sissetulek!

Lugupidamisega
Teie tädi MAALI

Krõllilaste talvemõtted

Jõulud ja aastavahetus on selja taha jäänud. Tahame ja-gada teiega laste mõtteid möö-daläänud pühadest.

Miks peetakse Jõule?

• Jõule peetakse sellepä-rast, et muidu ei saa vana aas-ta ära minna ja uus 2007 tul-la. (Markus, 7a.)

• Muidu ei saa vanu asju ära visata ja uusi saada. (Anette, 6a.)

• Et saada rahu ja oleks ilus laulda jõululaule ja soo-

vida häid Jõule. (Kasper, 6a.)

• Selleks, et kingitusi saa-da, süüa verivorsti ja hapu-kapsast. (Kerdo, 6a.)

• Et oleks toas ilus. (Ma-ria, 5a.)

Kes on päkapikud?

• Punased ja lahedad. (Joonas, 6a.)

• Väikesed mehikesed. (Elo, 6a.)

• Jõuluvana abilised. (Karl 6a.)

• Päkapikud on pöidla

suurused. (Kerdo, 6a.)

• Päkapikud on need as-jad, mis toovad üllatusi. (Heigo, 5a.)

Mida teevad päkapikud peale Jõule?

• Lähevad Põhjamaale Jõuluvana juurde pikutama. (Sander, 6a.)

• Koguvad raha. (Kristo, 6a.)

• Vallavalitsus annab pä-kapikkudele ja Jõuluvanale raha, nagu suurtele peredele-gi. (Kerdo, 6a.)

• Ema ja isa ostsid mulle päkapi-kud ja nemad hakkasid siis Jõuluvana juures tööle. (Kasper, 6a.)

• Päkapi-kud puhka-vad ja vahel teevad tööd ka. (Maria, 5a.)

• Vaata, seal üleval ju...noh, seal valge ja halli taga peidus.

(Kristjan, 3a.)

• Päkapikud läksid ju Jõu-lumaale tagasi. Nad magavad, puhkavad. Ma tahaks ka nii magada. (Remo, 4a.)

• Hakkavad kingitusi juur-de ehitama. (Helene, 4a.)

Mis on aastavahetus?

• Ilutulestikku vaatasime, lasime ise pauke, ei kartnud. (Joonas, 6a.)

• Olime sugulase juures, võtsime džampuse lahti, pida-sime pidu. (Anne- Lii, 6a.)

• Sooviti head uut aastat: käidi üksteisel külas, söödi torti ja vaadati telekat. (Kerdo, 6a.)

Mida soovid teistele uueks aastaks?

• Et emal oleks vähem tööd! (Mari- Lii, 5a.)

• Head tervist! (Sirle, 5a.)

• Palju raha! (Kreete- Lisett, 5a.)

• Head õppimist! (Gevin, 7a.)

Seda kõike soovime teile-gi!

Valiku laste ütlustest tegid Irja KARLEP ja Piret LINK

Saarde Sõnumite fotovõistlus sai läbi

Saarde Sõnumite ja Saarde Valvavalitsuse poolt korraldatud fotovõistlus sai selleks korraks läbi.

Võistluse eesmärgiks oli ergutada ja laiendada Saarde valla elanike osavõttu koduvalla elust ja tegemistest ning jäädvustada valla inimesi ja nende tegevust, andes sellega oma panuse kohaliku olustiku ja kultuuri kroonikasse.

Võistlusele oodati fotosid eelkõige Saarde valla elanikelt ja vaid koduvalla elanikud seekord osa võtsidki. Pilte saabus kokku viielt inimeselt. Hindajaks oli 8-liikmeline pü-

rii, kuhu kuulusid abivallavanem Andres Kukk, valla sotsiaalametnikud Mare Kurri ja Mae Annast, keskkonnanõunik Eesi Kolla, arendusnõunik Indrek Talts, peamaakorraldaja Tiiu Karu ning ajalehe toimetaja Ahti Seller.

Punktiarvestuse tulemusel tunnustati I koha ja 1000 krooni vääriksiks **Värdi Soomanni** tehtud meeleolukas foto "metsapoistest". II koha ning 750 krooni sai huvitava, Kilingi-Nõmme - Tali teehitust käsitleva fotoseeria eest **Valli Sepp**. III koht ja 500-kroonine preemia kuu-

luvad **Harri Kuhile**, kes oli fotoaparaati püüdnud koprata taga ujuva, küll rohkem koera kui kobrast meenutava eluka. Võitude kättesaamiseks palume võitjatel ühendust võtta ajalehe toimetajaga.

Punkte kogusid ka teiste osavõtjate - A. Kõivu ja Martti Soomanni fotod, mis kahjuks jäid küll punktiarvestuse tulemusel napilt esikolmikut välja. Suur aitäh sellegipoolest!

Järgmiseks fotovõistluseks loodame enam osavõttu, nii et pildiaparaadid kaela ja jälgige reklaami!

SS

I koht „Norra metsanduse õpilased Tihemetsas praktikal”, autor Värdi Soomann.

II koht Kilingi-Nõmme - Tali teehituse seeria, autor Valli Sepp.

III koha foto, autor Harri Kuhi.

Tuletame meelde, et jätkuvalt on võimalik registreeruda "Pärituult Pärnumaalt 2007" messile!

10. märtsil 2007. a toimub Pärnu Kontserdimajas ettevõtlus- ja haridusmess „Pärituult Pärnumaalt 2007”, mis ühendab kaks messi - ettevõtlikkuse mess „Pärit Pärnumaalt” ja haridusmess „Suunaja”.

Messi eesmärgiks on tutvustada Pärnumaa ettevõtjaid, nende tooteid ja teenuseid ning õppimisvõimalusi Pärnumaal. Mess on kohtumispaigaks elanikele, ettevõtjatele, õpilastele ja koolidele.

Mess pakub arvukalt võimalusi erinevatele sihtgruppidele. **Elanikud** saavad ülevaate Pärnumaa ettevõtetest ning nende poolt pakutavatest põnevatest toodetest ja teenustest. **Ettevõtjad** saavad ennast reklaamida ning pakkuda tooteid ja teenuseid. Avaneb võimalus kontaktide sõlmimiseks potentsiaalsete töötajatega. **Õpilased** saavad tutvuda õppimisvõimalustega Pärnumaal ning Pärnumaa ettevõtete tööjõuvajadustega. **Koolid** saavad ennast tutvustada õpilastele ning luua kontakte Pärnumaa ettevõtetega.

Messiga paralleelselt toimuvad **seminarid**.

Kui soovite messil osaleda ja tutvustada oma tooteid-teenuseid ning luua uusi kontakte, siis palume täita elektroonilise registreerimisankeedi **aadressil** <http://www.messid.ee> hiljemalt **9. veebruariks 2007. a**. Näituspinna üür on 790 krooni, mis sisaldab 6 m² boksi ja osavõtumaksu.

Ootame messile osalema ettevõtjaid, kes tõendavad toote või teenuse pärnumaist päritolu (vähemalt 50% toote või teenuse väärtusest luuakse Pärnumaal).

Messi korraldavad Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus, Pärnu Õppenõustamiskeskus ja Pärnumaa Kutsehariduskeskus. Messi toimumist toetavad Pärnu Maavalitsus, Pärnu Linnavalitsus ja Pärnumaa Omavalitsuste Liit.

Täpsem info messi kohta: <http://www.messid.ee>.

SPORDIÜUDISED

Maleuudised

27. jaanuaril toimusid Paides **EMSL „Jõud” maakoolide võistkondlikud meistrivõistlused males**. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi võistkond (7-9. kl.) koosseisus Silver Kiviselg, Kalmer Suigusaar, Kristo Lehemets ja Henry Olde said pronksmedalid. Maletreener Eiki Lehemets.

13. jaanuaril toimusid Tihemetsas **Pärnumaa XXVIII talimängud males**. Võistkondlik järjestus kujunes järgmiseks: I koht Saarde, II koht Audru, III koht Sauga, 4. koht Koonga, 5. koht Häädemeeste ja 6. koht Tori. Saarde valla võistkonda kuulusid Sten Kasela, Eiki Lehemets, Viire Talts, Timo Tamm ja Helina Kasela.

Eiki LEHEMETS

Koroona

14. jaanuaril 2007. a toimusid Raasikul **Eesti noorte MV koroona**. Neidude seas sai 3. koha Mari-Liis Talts. Noormeeste arvestuses jagas Jaak Talts 2.-4. kohta, kuid pidi leppima 4. kohaga (koefitsiendi alusel). Sten Kasela sai 10. koha. Noored võistlesid Eesti meistrivõistlustel esimest korda.

Eiki LEHEMETS

Spordiklubi „Vaablane” korraldas 26. detsembril **Saarde valla MV koroona** noortele kuni 16 aastat ja täiskasvanutele. Selgusid ka parimad perede arvestuses. Noorte seas sai 1. koha Jaak Talts, 2. koha Aare Kartau ja 3. koha Sten Kasela.

Tüdrukute parim oli Pille-Riin Saarpere. Osa võttis 18 noort mängijat.

Täiskasvanute seas võitis 1. koha Taivo Raid, 2. koha sai Aivar Pedajas ja 3. koha Viire Talts. Osales 12 mängijat.

9 pere arvestuses said 1. koha Aare ja Arne Kartau, 2. koha Mari-Liis ja Viire Talts ning 3. koha vennad Alar ja Aigor.

SK VAABLANE

Korvpall

Pärnu Maakoolide 8.-9. kl. poiste MV korvpallis 11. jaanuaril - Kilingi-Nõmme Gümnaasiumile II koht.

Võistkonnas olid Siim Talts, Kaupo Koovit, Roland Paal, Uku-Mark Pärtel, Kalmer Suigusaar, Taavi Uke, Karel Kaljula, Rasmus Öis.

Treener Sven Koovit.

Laine ÜLEMAANTE

Südameilt ära

Viimasel ajal on ajakirjanduses sageli juttu lastest ja neile tehtavast ülekohtust. Lastekaitseliit saatis eelmisel nädalal välja isegi ringkirja, kus süüdistatakse Eesti ühiskonda lastevaenulikkuses ja loomulikult on üks suurim kurja juur kool ning õpetajad. Ütlen kohe ära, et üle kõige maailmas meeldivad mulle lapsed, ma ei saa ilma imetlemata mööda ühestki pisipõnnist, olgu ta siis parajasti naerusuine või jonnigu kogu südamest, armsad on nad ühtemoodi.

Ometi kasvavad nii mõnestki neist teismelised, kellega pean oma ameti tõttu tegelema alaealiste asjade komisjonis. Ja sinna komisjoni ei saadeta kedagi tühipalja jonnimise pärast. Aasta-aastalt läheb asi hullumaks - koolis mittekäimine on üks peamisi põhjusi, kuid sugugi mitte kõige rängem pahategu, jõhkruks ja vägivald endast nõrgemate suhtes on see, mis minus kõige suuremat ängi tekitab. Teismelistel on tekkinud täielik karistamatuse tunne, nad on ülbed nii sõnades kui tegudes, nii omaealiste kui täiskasvanute suhtes (loomulikult mitte kõik). Kes on süüdi, kas tõesti ainult kool? Ei, süüdi oleme kõik ja julgen öelda, et eelkõige nende laste vanemad.

Viimane asi, mis mind neid ridu kirjutama pani, juhtus Kilingi-Nõmme haiglas. Pärastlõunasel ajal, kui koolitunnid olid juba lõppenud, vandaalitsesid umbes viienda-kuuenda klassi poisid haigla ruumides, jooksmise ja karjumise kõrval jätkus neil aega ka lillepotte ümber lüüa ja mulda laiali pilduda. Sel ajal on majas vähe töötajaid ja küllap on neil palju tähtsamat teha kui mööda maja poisikesi taga ajada. Arvata võib, et JÕULUDE ajal haigla aknaid tooreste munadega loopimas ja ukse löhkumas olid hakkamas samad kangelased.

Mis siis nüüd arvata, kas õpetajad ja kool peaksid teostama järelvalvet ka sellisel puhul? Minu arvamus on igal juhul, et emad peaksid veidigi tähelepanu osutama oma külmkapi sisule, ei usu, et teismeline poiss endale ühel päeval parkümmend muna keedab või praeb ja ka sel juhul oleksid munakoored prügipanges näha. Eelkõige peaks aga lastele rääkima, et on olemas kirjutamata seadused, mille järgi käitakse korralikult vähemalt haiglas ja kalmistul. Ja et üleüldse ei ole mehine tegu näidata oma jõudu endast nõrgemate kallal. Emad-isad, leidke aega oma laste jaoks, pöörake rohkem tähelepanu nende tege- mistele, hoolige neist rohkem, küllap siis on ka koolil kergem neisse sisendada õigeid väärtushinnanguid. Rohkem tähelepanu laste pahategudele avalikes kohtades peame pöörama meie kõik, ärge jätke appi minemast, kui kamp poisse vägivallatseb, olgu ohvriks laps või täiskasvanu.

Mae ANNAST

**KUHU MINNA
MEIE VALLAS**

- 05.02. kell 14⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Algklasside näiteringi konkurss.
- 06.02. kell 18⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Mälumäng.
- 08.02. kell 19⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Kino.
- 12.02. kell 14⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Algklasside näiteringi konkurss II.
- 14.02. kell 19⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Sõbrapäeva pidu.
Tantsuks FRED & HELGI.
Pääse 50 krooni.
Sõbrale tasuta!!!!
- 16.02. kell 19⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Klubi Eakas ja invaühingu pidu.
- 17.02. kell 19⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Rockiüritus ALLILMA.
- 20.02. kell 18⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Kohtumine saadikukandidaatidega.
Roheline Erakond.
- 20.02.** KILINGI-NÕMME ÕUNAMÄEL
Vastlatrall.
- 22.02. kell 19⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Kino.
- 23.02. kell 19⁰⁰** TALI SELTSIMAJAS
Seltsimajas RAHVAPIDU.
Õhtujuhid K. Laanet ja R. Palmaru.
Ansambel, üllatuskütlaline, mälu-
mäng, avatud puhvet. Üritus tasuta!.
- 24.02. kell 12⁰⁰** KILINGI-NÕMME
LIPUVÄLJAKUL
Vabariigi aastapäeva tähistamine.
- 24.02. kell 20⁰⁰** KILINGI-NÕMME KLUBIS
Aastapäevapidu.

ÕNNITLEME!

Eesti Vabariigi seadustest tulenevalt avaldatakse õnnitlusi edaspidi vaid soovivalduste põhjal. Vabandame!

**Saarde Vallavalitsus
võtab teenistusse**

EHITUSSPETSIALISTI,

kelle peamiseks tööülesandeks on Saarde valla ehitus- ja planeeringute poliitika väljatöötamine ning selle elluviimine, valla ehitusprobleemide lahendamine.

Kandidaatidelt eeldame:

- ehitusalast töökogemust
- väga head arvuti kasutamise oskust
- koostöövalmidust
- otsustus- ja vastutusvõimet
- väga head suulist ja kirjalikku väljendusoskust
- pingetaluvust

Pakume:

- paindlikku tööaega
- enesetäiendamise võimalusi
- töötasu kokkuleppel

Avaldus, elulookirjeldus saata aadressil:
Saarde Vallavalitsus
Nõmme 22
Kilingi-Nõmme 86304
või e-postiga aadressile info@saarde.ee

Info telefonil 5663 3840.

Väljaandja: Saarde Vallavalitsus
Tel.: 449 0135

Toimetaja: Ahti Seller
Tel.: 449 0134
E-mail: ahti@livonia.ee

Korrektuur: Ille Varner

Trükk: kaks & pool
Tel.: 443 3703
www.pajoprint.ee

Kuulutuste vastuvõtt:
Saarde Vallavalitsus
E-R kl. 8.00 – 16.30

**OÜ Saarde
Kommunaal teatab**

Alates 15. jaanuarist asub **ohtlike jäätmete konteiner** Muru tänaval (OÜ Saarde Kommunaal töökoja territooriumil).

Elanikelt võetakse ohtlike jäätmeid vastu **tööpäeviti 8.00 kuni 17.00.**

**Laadad Kilingi-Nõmme
suveaias**

- 11. märts
- 15. aprill
- 17. juuni
- 15. juuli
- 12. august
- 16. september
- 14. oktoober
- 11. november
- Korraldaja Aino Värbu
- 27. mai
- 16. detsember
- Korraldaja MTÜ Livonia.

**SA Kilingi-Nõmme Tervise-
ja Hoolduskeskuse juhatus**

soovib oma endistele
ja praegustele
töötajatele

**kõike kõige
paremat 2007.
aastaks!**

**OÜ Kaseke Grupp
korraldab**

KEVADLAATA

Jõgevamaal, Puurmani
vallas, Pikknurme külas.

Toimumisaeg

4.-6. mai 2007 kell 9.00- 20.00.

Laadale on oodatud kõik kauplejad, kes tegelevad aianduse, käsitöö, kunsti, mesinduse, ehituse ja loodus- toodetega.

Külastajatele on sissepääs tasuta.

Osalejatele on pakkuda erinevate suurustega müügiplatse, hinnad alates 200.- kolm päeva.

Kõigil, kellel tekkis huvi, palume võtta ühendust numbril 5664 3306 või 526 790.

MÜÜN

**koduloomade, kodulindude
mineraalsööda- ja segusid,
toidulisandeid ja -segusid
(Soome tooted)**

Konsultatsioon ja kohale toomine minu poolt.

Kontakttelefon 507 3401

Liina Hõlpus

„Saarde Sõnumite” reklaamihinnad

Reklaampind: 2 kr cm². Vajadusel lisandub hinnale 10 % kujundustasu. Kordusreklaamile 10 % hinnasoodustust. Reklaam esiküljel: hinnalisa 100 %.
Lisateenused: reklaamfoto – pinna maksumus + 50%, reklaamtekst – pinna maksumus + 150 kr masinakirjalehekülgl.

Hinnad mitmendikes:

1/128	2,6 x 3,3 cm	17.20
1/64	5,05 x 3,3 cm	33.40
1/32	5,05 x 6,65 cm	67.20
1/16	10,1 x 6,65 cm	134.30
1/8	10,1 x 13,3 cm	268.65
1/4	20,2 x 13,3 cm	537.30
1/2	20,2 x 26,6 cm	1074.65
1/1	40,3 x 26,6 cm	2144.00

**Kilingi-Nõmme Gümnaasium korraldab koolimaja ruumides
perepäeva „Kasvame koos” 17. veebruaril kell 10.15-15.15**

Perepäevale on oodatud kõik vanemad ja lapsed (0-12.a.). Kavas on seminarid vanematele, meisterdamist ja mängu lastele ning ühistegevust tervele perele ja ühine väike eine.

PÄEVAKAVA

09.45 Kogunemine ja registreerimine

10.15 Avamine

10.30 Seminar: „Mina, Sina, Meie.”

Lektor Ene Raudla, pereterapeut

11.45 Paus

12.00 Seminar: „Rääkida, rääkida, rääkida...- miks sõnad vahel ei toimi?”

Lektor Pille Murrik, psühholoog ja pereterapeut

13.15 Tee- ja kohvipaus

13.45 Seminar: „Kasvame koos – lood meie ümber ja meie sees.”

Lektor Piret Päär, Rahvakultuuri Keskuse Muinasjutukooli eestvedaja

14.45 Laste ja vanemate ühistegevus

15.00 Perepäeva lõpetamine

Samaaegselt tegeletakse lastega erinevates tegevusruumides koos juhendajatega.

NB! Eelregistreerimine 14. veebruarini Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi

sotsiaalpedagoogi telefonil 44 92 007 või aadressil agnes.melnits@gmail.com

OOTAME SIND JA SINU PERET TOREDALE PEREPÄEVALE!

Toetaja on Saarde Vallavalitsus.

10. veebruar 2007 kell 14-16

TASUTA TERVISETUND

Kilingi-Nõmme klubis

Oled oodatud, kui Sind huvitavad järgmised teemad:

- Kuidas säilitada hea enesetunne?
- Kuidas hoida ja taastada hea vorm?
- Kuidas vabaneda energiapuudusest?
- Mida ja millal süüa?

Tule veeda meiega üks tore laupäevahommik!

Ootame Sind!

Üritus eelregistreerimisega!

Kontakt: 554 7773

„Vanaturu Äri” ostab ja võtab müügile

hõbedast lauanõusid, hõbedast nuge-kahvleid-lusikaid, kuld- ja hõbemünste, vanu postkaarte ja fotosid (enne 1950.a.), vanu nõusid (Kuznetsow, Willeroy, Meissen, Arabia, Langebron, Melesk), ordeneid, medaleid, vanu koolimärke (KN keskkool, Tihemetsa Metsakool-Tehnikum, „Partsi” kool).

Turuplats 1
Telefon 449 2104

Oleme avatud
E-L 10.00-14.00
Lugupidamisega **OÜ VANATURU**

Tavandibüroo „Memory”

Kõik matusega seonduvad tarvikud ja teenused.

Kilingi-Nõmme
Pärnu tn 37 (II korrus)
Avatud E-R 9.00-12.00

Telefon ööpäevaringselt **5557 1898**

